

ВІСНИК

VISSNYK

THE HERALD

ЗМІСТ

1	Т. Шевченко — (за), глава 35
2	О. Кара — Українська людина в Україні і на еміграції
3	В. Данилюк — Хрущов „чеккал як кабан“
4	С. Корнів — Орляд сардонік покій
12	Євген Савченко — На савто жінки
13	Літо Ківо — З нових поезій
15	Д-р М. Кушнір — Проблемы перед нами
18	Ю. Тер-Козмакян — За нову інформацію
20	І. Шевченко — Любов до України
22	І. Карчук — Організація КУВФ в Польщі
24	С. Нісєтє — Вулиця
27	Д-р М. Кушнір —
28	Сторона ОК ОУС
30	З нових віршів
32	Хроніка



КУЛЬТУРНО-ПОЛІТИЧНИЙ МІСЯЧНИК

РІК XXVII Ч. 3 (287)
YEAR XXVII No. 3 (287)

БЕРЕЗЕНЬ 1973
MARCH 1973

ЦІНА 0.60 ЦЕНТІВ
PRICE \$ 0.60

В І С Н И К

ОРГАН ГОЛОВНОЇ УПРАВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБОРОНИ ЧОТИРЬОХ СВОБІД УКРАЇНИ

З М І С Т

Т. Шевченко — Ісаї, глава 35	1
О. Керч — Українська людина в Україні і на еміграції	2
В. Давиденко — Хрущов „лежав, як кабан”... ..	5
С. Корнич — Огляд світових подій	8
Євген Сверстюк — На свято жінки	12
Петро Кізко — З нових поезій	13
Д-р М. Кушнір — Проблеми перед нами	15
Ю. Тис-Крохмалюк — За доцільну інформацію	18
І. Левадний — Любов до своєї столиці	20
І. Кравчук — Окружна Конференція ОУВФ в Йонкерсі	23
С. Кілессо — Будинок у Суботіві	24
Д-р М. Кушнір — Гостра осторога Америці	27
Сторінка ОЖ ОЧСУ	28
З життя Відділів	30
Хроніка	32

В І С Н И К

В РОКОВИНИ НАШОГО ГЕНІЯ

Тарас Шевченко

ІСАЇ, ГЛАВА 35

(Подражаніє)

*Радуйся, ниво непоплитая!
Радуйся, земле, неповитая
Квітчастим злаком!*

*Розпустись,
Рожевим крином процвіти!
І процвітеш, позеленієш,
Мов Йорданові святій
Луки зелені, береги!
І геть Кармилова і слава
Ливанова, а не лукава,
Тебе укріє дорогим
Золототканим, житрошитим,
Добром та волею підбитим,
Святим омофором своїм.
І люди темній, незрягі
Дива Господній побазать.*

*І спозинуть невольниці
Утомлені руки,
І коліна одпогинуть,
Кайданами куті!
Радуйтеся, вбогодухі,
Не лякайтесь дива, —
Се Бог судить, визволяє
Довготерпеливих
Вас, убогих. І воздає
Злодіям за злая!*

*Тоді, як, Господи, святая
На землю правда прилетить*

*Хоз на годинижку спозить, —
Незрягі прозрять, а кривій,
Мав сарна з гаю,
помайнуть.*

*Нічим отверзуться уста;
Прорветься слово, як вода,
І дебрь-пустиня непоплита,
Зцілющою водою влита,
Прокинеться; і потегуть
Веселі ріки, а озера
Кругом гаями поростуть,
Веселим птаством оживуть.*

*Оживуть степи, озера,
І не верстовій,
А вольній, широкій
Скрізь шляхи святій
Простеляться; і не
найдуть*

*Шляхів тих владки,
А раби тими шляхами,
Без гвалту і крику,
Позіходяться докупі,
Раді та веселі.*

*І пустиню опанують
Веселій села.*

25 березня 1859
(С.-Петербург)



УКРАЇНЬКА ЛЮДИНА В УКРАЇНІ І НА ЕМІГРАЦІЇ

У другій половині 20-го століття, коли наша планета завдяки шаленому розвитку техніки стала ширше відкрита для світу, країна, що була нагучо закрита від світу за лізною заслоною, немов би наблизилась до нас. Світ і ми в ньому раптом стали свідками процесів, які висунули на світову арену великий гурт молоді української інтелігенції, поетів, мистців, учнів, учених, що почали рух за людські права, за свободу для людини, за самостійність поневолених країн. Цей рух поширився в сателітних країнах і став закликом до боротьби чехів, мадярів, поляків, румунів, литовців...

Імена і діла Валентина Мороза, Юрія Плухевича, Святослава Караваєвського, Михайла Осаченка, Вячеслава Чорновола, Василя Стуса, Алли Горької, братів Горнів, Євгена Свєрстюка зворушили серця навіть тих, що довірили воювати з „партизанками“, „фашистами“ на еміграції, щоб заглушити власне сумління і стати безпроблемними громадянами.

Ця молода генерація стала не лише для нас прикладом, до голосу стали прислухатися і представники нашого „сердитого молоді“, що виступали в ролі української книжки, бо вона „не цікава“, бо з почуття меншовартості звикли шанувати лише чужу книжку.

Вістки в пресі про героїчну оборону молодих патріотів на Україні своєю мовою, історичним пам'ятком стали для молоді, вихованої на „Вісник“ — „THE HERALD“

Published by Organization for Defense of Four Freedoms for Ukraine, Inc.
 Monthly except July and August when bimonthly.
 Second class postage paid at General Post Office,
 New York, N. Y.
 Board of Editors
 Address: P. O. Box 304, Cooper Station,
 New York, N. Y. 10003

кою створив надзвичайний твір — вітраж в ларі Ілліас Замінаха, що разом з Аллою Горьків, відідуючи Україну, прокидаються і стають гарячими українськими патріотами, як ось такі діти зовсім обрідли в азійських умовах батьків, на мовчанні. Хоч бувають випадки, що смерть, на винагородження, в накріпці ви-Вільність їх, на жалі, приречені на духову ють азійці москалів.

навидять спільного ворога „уруса“, як називаються прийнятими азійцями і разом з ними не-з літератури, а то й листів, звичайно українці сітєлями поневолених азійців. Але, як знаємо і ті, що не мають сили, мимоволі стають обрідично. Інші вони одружуються з чужинками, пиши ликої долі в'язнів та капетанів, поки-дають річку землю, подіючись в азійські стелі чи в уральські копальні, щоб збергти себе І ще є категорія молодих людей, що, злякавшись ліжкою долі в'язнів та капетанів, поки-дають річку землю, подіючись в азійські стелі чи в уральські копальні, щоб збергти себе І ще є категорія молодих людей, що, злякавшись ліжкою долі в'язнів та капетанів, поки-дають річку землю, подіючись в азійські стелі чи в уральські копальні, щоб збергти себе

Ей друга категорія молодих українців в Україні, — це ті, що прямують до освіти, щоб у власній країні не бути найнижчою категорією — дорками, свинарками, продуцентами хліба з маслом для москаля. Вони набувають профе-сії і чекають на день, що принесе зміну.

І ще є категорія молодих людей, що, злякавшись ліжкою долі в'язнів та капетанів, поки-дають річку землю, подіючись в азійські стелі чи в уральські копальні, щоб збергти себе

Ей друга категорія молодих українців в Україні, — це ті, що прямують до освіти, щоб у власній країні не бути найнижчою категорією — дорками, свинарками, продуцентами хліба з маслом для москаля. Вони набувають профе-сії і чекають на день, що принесе зміну.

І ще є категорія молодих людей, що, злякавшись ліжкою долі в'язнів та капетанів, поки-дають річку землю, подіючись в азійські стелі чи в уральські копальні, щоб збергти себе

Київському університеті, пізніше знищений окупантами.

І ще є одна категорія — туристи називають їх яничарами. Люди з цієї категорії займають в Україні посади відповідальних партійних робітників. Але вдармося в груди, скільки нас, опинившись в їхній ситуації, стали б Морозами, Осадчими, Чорноволами?

На те, що всі ми на еміграції виявили національну зрілість, свідомість нашої місії врятованих від смерті — не так уже рясно доказів. Особливо багато, на жаль, серед покоління молоді інтелігенції снобів, які, набувши високу освіту в американських університетах, перейняли разом з відповідними знаннями і блекоту лівацьких професорів, різного роду москвофілів.

Нас тішать вістки про нагородження канадського молодого лікаря-українця, що досліджує хворобу Паркінсона, ми горді з високих відзначень українських старшин в американській армії. Нам хочеться, щоб якнайбільше наших студентів, завершивши студії, ставали в ряди виховників американської молоді, щоб голосити правду про наше походження, про наше право на самостійність та про потребу знищити останню колоніальну імперію в світі, Москву.

Наші молоді вчені організують катедри українознавчих студій при різних університетах, головно в Канаді ростуть наші талановиті журналісти, які ще не працюють у наших пресових органах, але напевно працюватимуть, бо, як показав останній з'їзд українських журналістів, їхні виступи були більш патріотичні, як виступи старих. Це, наприклад, молода журналістка Макарик заявляла, що коли ми в Америці будемо порозуміватися англійською мовою, у Франції — французькою, а в Україні — російською, то як же ми всі взагалі порозуміємось? А статті Романа Сенькова, мгра Шимко та подружжя Романишиних дають за поруку, що плачі старих редакторів даремні.

Є між нашими студентами поважні розходження. Є між ними навіть визнавці марксистської ідеології. Але, на щастя, їх не багато. Очевидно, „Нові Напрями” Ньюйоркської студентської громади не надто мудрі, але один із їх редакторів, що вважає себе за лівого, звернувся

з відкритим листом до відомого пацифіста о. Берігена, питаючи його: ви осуджуєте переслідування Солженіцина, Якіра, Медведєва, а чому не згадаєте про українських борців за волю? І наступний лист о. Берігена до Косигіна вже був присвячений Україні і її борцям.

Отже треба признати, що, не зважаючи на наші бажання і зусилля, не дуже великі треба сказати, частина нашої молоді генерації відійшла від нас, оправдуючи свій відхід тим, що не хоче замикатися в українському гетто. Це переважно абсолюенти університетів, люди з доброю платнею. Ця категорія снобів була б нешкідливою, коли б займалась лише купанням у вибагливих басейнах, плеканням расових собак та безконечними „парті”. Але до цих претензійних молодих людей уже добираються наші відвічні вороги москалі, і нехай лише котрийсь із цих снобів поїде до СРСР, його відразу ловлять на привабливий гачок. Про нього може й напишуть, що був на прийнятті в якогось советського достойника, він може ще й ще поїде туди на злість „примітивістам”, байдуже, що там в тому „раю” його обдеруть з грошей, не покажуть того, що він бажає побачити, обманять і висотають душу, випитуючи про все, що йому відомо на еміграції як на поліційному допиті в ославленому бюро для зв'язків з закордоном. Він на те й сноб, щоб перенести таку наругу і не застановитись над тим, що це — злочин його супроти батьків, яким ті самі слідчі списували хребет кривавими смугами...

Ці сноби, імунізовані „лекціями” москвофільських професорів, стають окремою нечисленною кастою, що зависла у повітрі між рідним середовищем, яке з легким серцем покинули, і американським середовищем, в яке їм не легко попасти.

Зате нехай приїде до нас з України советський висланець — і сноби вже тут. Вони вже оплескують кожний його плювок на нашу історію, на наші ідеали, не здаючи собі справи з того, що плюють собі у вічі. Скільки молодого інтелігентського цвіту зв'язав своїми псевдомистецькими виступами Коротич! На жаль, ці советські висланці теж прислужилися до створення прірви між батьками й дітьми на еміграції.

Ситуацію, коли вчені діти погорджують батьками, не нова. І жаль, що професори американських університетів не бачили себе в „Суєті” Івана Тобілевича, де „мудрий” синок не розуміє вже і соромиться мови матері. Мине чимало днів і тижнів, коли вони повернуться до свого „гетта”, бо іншого місця для них не буде: не стали американцями айриші, китайці, жиди...

Приходить уже час, і хтось із наших снобів, не зважаючи на попередження, запитає про світової слави різьбаря Ол. Архипенка або Гончаренка, редактора першої на Алясці газети. Тоді треба буде тому снобові взяти українську книжку, щоб відкрила перед ним новий світ. І він довідається, що не французи винайшли екзистенціалізм у літературі, а українець Антоненко-Давидович. Що театр ідей ще далеко до наших часів створив в Україні Микола Куліш. Тоді зацікавлення культурою заведе сноба до Маланюка, Клена — і він стане культурною людиною, а рідне середовище прийме його з відкритими обіймами.

Одна молода пані в Нью Йорку кинула голословну, на її думку ефектовну фразу: „Еміграція ніколи не творила великого. Великі твори родяться на Батьківщині!” Цим виявила вона слабе ознайомлення з літературою: адже найкращий твір італійського Відродження „Божественна комедія” належить емігрантові Данте, адже найбільшим польським поетом і донині рахується Міцкевич, англійським — Байрон.

Правда, сьогоднішній день на Україні багатий талановитими поетами-борцями, поетами-мучениками: Симоненко, Мороз, Стус, Калинець... І не знати, скільки ще захальваних архітворів заховано по горищах селянських хат, під долівкою помешкань назверх льоаяльних до режиму людей, бо не кожний родиться героєм. А тому, що героїв на Україні багато, молоде покоління еміграції, яке живе безжурно, вільно і заможно, мусить виявити свою вдячність тим героям, які борються за права їхнього народу, які віддають себе на катування і смерть, щоб емігрантська інтелігенція не була безбатченками, щоб могла похвалитись не лише своєю платнею, хатою, одя-

КОЛИ ВНОЧІ...

Коли вночі, як у труні,
Ховаюсь у кімнатці-шанці, —
Мені моргають здалека вогні —
Серця чужих радіостанцій.
І звідусюди голос, голос —
По український колос?
І голосок, і голосочок —
По український колос?
І звідусіль гримить свобода —
Але для нас чи для народу?

Де ж ви були, коли не нафта у Плоскгі, —
А волі кров текла у Будапешті?

Де ж ви були, коли планета
Здрігалась від повстань Тібета?
Що ви сказали Україні?
Про телебачення й кіно?.. —

Коли у вас була пустиня,
Ми в Десятирній гинули давно,
Відводячи азійський меч поган
Навіть від тебе, Ватикан.

Ось та, що сто літ годувала
Півевіту — в черзі стоїть
За хлібом!.. Та, що вчора встала
Із попелу тисячоліть,
Що кров'ю освятила право
Народоправної держави, —
Тепер на всеросійським мотузку!
Де ж ваші вуха, ваші очі,
Пощо до нас ви серед ночі
Моргасте?..

Чи в сірйку,
Чи у пальто,
Чи й просто голій —
Мені байдуже! Тільки волі,
Свої волі мій народ
Собі бажає!
Україна
Щаслива буде і в святні,
Аби, аби лиш без „господ”!

Невідомий
Україна

гом, але й культурним багатством, без якого емігрант залишиться безвартісним снобом.

Ми приєднуємося до проєкту члена Культурної Ради СКВУ д-ра Богдана Стебельського, який сказав, що самих демонстрацій у справі Мороза перед советськими місіями не вистачає. Прийшов час усіми доступними засобами домагатись нагороди Нобеля, найвищої почеси для поета, вченого і борця за волю Валентина Мороза.

В. Давиденко

ХРУЩОВ „ЛЕЖАВ, ЯК КАБАН”...

(Про те, як уникнув він упівських куль)

Дослівно так сказав про смертельно переляканого Нікіту Хрущова лейтенант-чекіст, який супроводив його, як члена Військової Ради та представника Політбюра КПСС, і Ватутіна, як командувача Першого Українського Фронту, в лютому 1944 року під час ревізійної поїздки в прифронтовій зоні, в Західній Україні.

Докладну розповідь чекіста про цю подію, в якій згинув генерал-полковник армії Николай Ватутін і в якій врятувався Нікіта Хрущов, наводить у своїй недавно виданій книжці „Там, де ночі найдовші” колишній старший лейтенант СМЕРШ’у А. Романов, що перебував тепер в Англії.

Колона авт їхала типовою для Галичини місцевістю, минаючи засніжені поля, переліски, невеликі села. Попереду їхав опанцерений транспортер з важкокалібровим кулеметом, встановленим на даху шоферської кабіни. За його сталевими плитами, що сягали висоти грудей, сиділо шість вояків, озброєних автоматами. У кабіні поруч шофера сидів офіцер-чекіст. За транспортером їхало авто командувача фронту. Генерал Ватутін сидів поруч шофера, а на задньому сидженні знаходились його ад’ютант, полковник, і солдат з автоматом. Всі чекісти. Далі їхало авто Хрущова. Побіч нього сидів шофер, а позаду його особистий охоронець і солдат з автоматом. Завершувало колону невелике вантажне авто з шістьма солдатами і лейтенантом, який опісля розповів про те, що сталося на тій дорозі, авторові книжки „Там, де ночі найдовші”.

Колона в’їхала в село, що являло собою довгу вулицю, обабіч якої стояли хати з господарськими будівлями на подвір’ях, садками й городями. Коли вона досягла кінця цієї вулиці, транспортер набрав швидкості і виїхав дещо наперед. Як пізніше пояснював офіцер з того

транспортеру, він хотів оглянути місцевість поза селом, чи немає там якоїсь небезпеки. І в ту мить заgrimіли постріли...

„Лейтенант розповідав мені, — пише А. Романов, — що стріляли, здавалося, з усіх боків: з-поза хат, з горищ, і з садків та городів. Ад’ютант Ватутіна був убитий відразу. Мій інформатор, що сидів іззаду, бачив усе, що діялося попереду. Транспортер круто завернув і на повній швидкості рушив назад до авта командувача фронту. Солдати повискакували на землю і відкрили вогонь в усіх напрямках. Командувач фронту також вискочив на землю, вихопив пістолі і почав стріляти.

У цей час заторохкотів кулемет на транспортері. В задній частині колони, якраз під носом лейтенанта, який розповідав про цю подію, набрала вона іншого характеру. Чекіст, який провадив авто Хрущова, завернув машину, намагаючись якнайскоріше залишити негостинне село. Перший член Військової Ради лежав упоперек заднього сидження. Лейтенант, що був українцем, сказав дослівно: „Лежав як кабан”. (Це місце в книжці подано в англійській транслітерації — В. Д-ко). Охоронець Хрущова і солдат попадали на нього, захищаючи його своїми власними тілами. Все це відбулося перед очима лейтенанта. „Щастя, — сказав він, — що ніхто не кинув ручної гранати!”

Вантажне авто з шістьма солдатами і лейтенантом також круто завершило і помчалось слідом за автом Хрущова, як цього вимагав військовий статут.

Під час стрілянини Ватутін був тяжко поранений у стегно. Після того постріли стихли і тиша й спокій запанували в селі. „Проте, все це змінилось, коли оперативна група СМЕРШ’у і військовий відділ НКВД прибули на місце події.”

Лейтенант, свідок розправи упівців з командувачем фронту і представником Політбюра ЦК КПСС, казав авторові, що Ватутіна негайно перевезли літаком до шпиталю в Києві,

A. J. Romanov — Nights are longest there. A memoir of the soviet security services. Little, Brown and Company. Boston — Toronto. 1972.

правдоподібно, на вулиці Артема. Сталін, який високо цінив Ватутіна, вислав до нього з Москви своїх найкращих лікарів. Але врятувати життя командувача фронту не вдалося. Він помер, перебувши в шпиталі півтора місяця. Хрущов пережив його на двадцять сім років. Помер він у вересні 1971 року.

Охоронець Хрущова залишився при своєму панові, аж поки його не усунули від влади. Я, — пише А. Романов, — не пам'ятаю, яке було його прізвище, але добре пам'ятаю його обличчя. Чужинецькі кореспонденти бачили його завжди біля Хрущова. Мешканці всіх країн, що їх відвідував Хрущов, також його бачили. Його фотографія появлялась тисячі разів в усіх описах світу. Він і Хрущов були неначе сім'яні близнюки. Він був полковником Державної Служби Безпеки.

Після смерті Ватутіна командувачем фронту став на короткий час маршал Жуков, а по ньому прийшов Конєв...



Автор книжки „Там, де ночі найдовші” кілька сторінок у своїх спогадах приділяє боротьбі УПА і революційного підпілля на західноукраїнських землях.

Уперше довідався він про підсилення активності українських партизанів вернувшись до Галичини після однієї з виправ на окуповану німцями територію Польщі. Кажали йому про поодинокі і групові розстріли партизанами советських солдатів і офіцерів. Це були дії ОУН і УПА, скеровані, очевидно, не проти советських солдатів та офіцерів, а проти советської адміністрації, політруків і чекістів.

На початку 1941 року, пише А. Романов, українські партизани мали підтримку збоку німців, але пізніше „їхні шляхи розійшлися”, бо „німці не мали наміру, як сподівалися провідники ОУН і частина населення Західної України, творити вільну, незалежну Україну. Коли ж українські націоналісти проголосили у Львові вільну Україну, німці виарештували багатьох українських провідників”.

Після того націоналісти почали збиратися по лісах і зброїтися. А зброї було подостатку: німецької і советської, яка залишилась після втечі на схід червоної армії. Почали творитися партизанські відділи. Вони билися з німцями,



Сумною вісткою ділимося з нашим Членством і всім Українським Громадянством, що 26-го січня відійшов у вічність

мтр МИХАЙЛО ДУЖИЙ

нар. 17 січня в Перемишлі, кол. адвокат, визначний член ОУН, голова Товариського Суду ГУ ООЧСУ, голова Відділу ООЧСУ в Детройті і видатний громадський діяч.

Дружині Теофілі і Родині складають глибоке співчуття

ГОЛОВНА УПРАВА ООЧСУ
РЕДАКЦІЯ „ВІСНИКА ООЧСУ”

а коли червона армія повернулась, обернули зброю також і проти неї. Націоналісти мали свою власну добре поставлену службу безпеки, склади зброї, амуніції і харчів. Вони почували себе в лісах і болотах, як у себе вдома, і фактично багато з них були вдома, бо належали до місцевого населення. Однак, головним їхнім атутом було те, що населення в своїй більшості їх підтримувало і советську владу ненавиділо. Декого змушували приставати до партизанів, а проти зрадників руху служба безпеки застосувала гострих заходів.

Націоналістичні партизани, пише А. Романов, в більшості спеціальної уніформи не носили і після переведення певної операції ховали зброю і розходилися по домівках, як мирні селяни, щоб може й наступного дня починати нову операцію.

Поборювати українських партизанів, — пише автор цієї книжки — було надзвичайно тяжко, і советські адміністратори, призначувані у звільнених від німців районах, сприймали це призначення як вирок смерті, бо НКВД неспроможне було гарантувати їм безпеку особливо у віддалених селах і хуторах: „кожний чекіст був на вагу золота”. Оперативні групи СМЕРШ'у і міліція звичайно спізнювались на місця розправ із советськими адміністраторами, бо партизани заздалегідь перетинали телефонні проводи.

Про боротьбу УПА в її широкому розмаху автор книжки „Там, де ночі найдовші” не пише, бо з просуванням советських армій на Захід він виїхав із Західньої України.

**

Навесні 1945 року відбувалось грандіозне перегруповування советських армій перед здобуттям Берліну. Але мало-хто знає, — пише А. Романов, — що Берлін плянували в Москві зайняти ще в лютому того року, і вже друкували лютючки та плякати з написами: „Ми вже в Берліні!” Яка причина тієї затримки?

Незабаром після того, як советські війська вступили на територію Німеччини, Управління СМЕРШ'у почало одержувати від своїх резидентів у військових з'єднаннях алярмуючі рапорти: така й така частина, не здобувши призначеного їй об'єкту, розпорошилась; в такій і такій частині масове пияцтво і заломання дисципліни; така й така частина займається грабуванням населення і відмовляється виконувати накази команди. З усього того складалося враження, що виснажене довготривалою війною військо вже не хоче далі воювати. До того ж воно побачило німецькі достатки і вирішило „збагачуватись”.

Цією справою зайнявся сам Сталін, бо британські війська вже зближалися до Берліну, а Сталін за всяку ціну вирішив советські війська ввести до столиці Німеччини першим. Рішення уживати з поміччю військ НКВД гострих репресивних заходів супроти порушників дисципліни в Москві відкинули, побоюючись тим самим спричинити масовий непослух і бунти, що могли б загрожувати загальним розвалом армії. Тим часом згідно з інформаціями Управління СМЕРШ'у моральний розклад серед війська поглиблювався, і траплялися щораз частіші випадки самогубств серед командного складу.

Становище здавалося критичним, і командувачі фронтів з найвищими політичними чинниками та з найвищими рангою чекістами раз-ураз з'їздилися на наради, що тривали день і ніч. З ними у постійному контакті був Сталін, який уклав був плян бравурним наступом танкових з'єднань піднести дух у війську. Але ще перед тим наступом атмосфера почала злагіднюватись, і СМЕРШ непомітно для загальної маси

вояцтва почав помалу виарештовувати найбільш активних бунтарів. Доля їх відома — „штрафний батальйон” або куля в потилицю.

Командування альянтів, щоб підкреслити свій респект до Сталіна і виявити признання для „російського народу, який найбільше жертв поклав у цій війні”, Берліну не брало, відступивши цю честь советській армії.

**

Внутрішні війська НКВД під час війни, пише автор, відігравали і під час миру відіграють надзвичайно важливу роль в усіх сферах советського життя. Вони такі ж старі, як сама советська влада, хоч кілька разів змінювали свою назву. Наприклад, ЧОН — Війська Особливого Призначення (Войска Особого Назначения) були зформовані ще за Держинського з наказу Леніна. Від 1946 р. існували два Головних Управління цих військ у системі НКВД. У своїй структурі НКВД має на тій же базі секції і репрезентантів Спеціальних Управлінь в мирному часі і СМЕРШ під час війни в усіх військових з'єднаннях, починаючи від батальйону. Головне управління Внутрішніх Військ включає оперативні відділи, ескортівні відділи і сигнальні відділи. Оперативні відділи найчисленніші. В кожному великому місті Советського Союзу є щонайменше два батальйони цих військ. В 1971 році дивізія цих відділів, так звана дивізія імені Держинського стаціонувала постійно в Москві.

Оперативні групи найбільш численні. В кожному місті Советського Союзу стаціонує щонайменше два батальйони цих груп. Головним завданням оперативних груп є „прикривати” всі операції, ведені органами державної безпеки — Головним Управлінням НКВД, що називається тепер КГБ.

Ведені цими групами операції охоплюють масові арешти, вилучування певних груп советських громадян, поборювання антисоветських настроїв, що виявляються в будь-яких формах, починаючи від легальних демонстрацій і до поширювання антисоветських писаних рукою чи друкованих матеріалів. До відання цих груп належить також здушування страйків на заводах і фабриках, що є найбільшим злочином в країні так званої диктатури робітників і селян.

До обов'язків оперативних груп НКВД нале-

С. Корниз

ОГЛЯД СВІТОВИХ ПОДІЙ

На переломі 1972 і 1973 років зайшли у світі історичні події, які ніби символізують початок нової епохи в історії світу. По багатьох роках жорстоких воєн, революцій, боротьби ідей, подібних до релігійних воєн у Середньовіччі, світ, як запевняють деякі політичні лідери Заходу, нібито входить в епоху миру, ще покищо „озброєного миру". Найближча майбутність по-

жить охорона державних установ, споруд стратегічного значення і особливо будинків, де містяться партійні організації. Члени оперативних груп охороняють будинки партійних „босів" обласного і районного масштабів. До їх обов'язків не належить охорона концтаборів і тюрем.

До типової операції, переведеної оперативними групами НКВД, належала ліквідація польських старшин у Катині. Ніхто не знає точного числа убитих там старшин, пише автор книжки, але він не вірить поширюваній НКВД версії, що їх знищено з огляду на те, що перед німецьким наступом не залишилось часу для їх евакуації. Цією масовою езекуцією керував голова Оперативного Управління Головного Управління Служби Державної Безпеки НКВД, комісар державної безпеки Райхман, який дістав з Москви доручення „зрізати голову польської армії". Отже головним винуватцем цієї акції були Сталін, Берія і його „штаб" у Москві.

В зв'язку з ліквідацією відділом УПА командувача Першого Українського фронту Ватутіна советська преса кілька років дезінформувала читачів, представляючи його як „героя", що згинув на фронті. Але з огляду на те, що надто багато людей знали про дійсну причину його смерті, в Москві, очевидно, вирішили сказати правду, що згинув він з рук „українських буржуазних націоналістів". Щождо Хрущова, то оце вперше читач може довідатись, як він уникнув належної йому карі з рук українських народніх месників. Цей епізод, описаний ляйтенантом СМЕРШ'у, який власним тілом рятував ката України, додає ще один шкід до широкого образу героїчної боротьби, що її вела із стократно сильнішим ворогом Українська Повстанська Армія.

каже, чи таке оптимістичне ствердження правильне, бо комуністи ніколи не зрікалися своїй головній цілі — опанування світу.

У 1972 р., внаслідок поїздки през. Ніксона до Пекіну, червоний Китай увійшов до ОН і тепер, як рівний з іншими світовими потугами, виступає на цьому міжнародньому форумі. Становище червоного Китаю поважно зміцнилося й після того, коли йому вдалося нав'язати співпрацю з Японією. Китай і Японія мають старі територіальні поррахунки з Москвою. Обидві ці території прагнуть привернути свої території, захоплені московськими царями і большевиками. Об'єднані у співпраці вони можуть становити поважну загрозу для Москви.

У травні минулого року президент Р. Ніксон відвідав також ССРСР, маючи на увазі добитися від Москви підтримки у досягненні миру в В'єтнамі. При тому він вів переговори про обмеження стратегічної зброї, про культурні й господарські зв'язки між обома країнами.

Москва, затурбована загрозою збоку Китаю, старається закріпити свої позиції в Західній Європі. Тому вона розгорнула широку акцію за скликання Європейської Конференції Безпеки, яка має легалізувати її дотеперішні територіальні анексії в Європі.

Азія стає дедалі центром міжнароднього напруження. Цим разом, очевидно, не в Європі, а на великому азійському континенті буде розв'язуватися доля світу.

Наприкінці минулого року американці виявили свій практичний сенс і дуже значною перевагою голосів перевибрали на Президента ЗСА республіканця Ричарда Ніксона. В грудні минулого року помер колишній президент Гаррі Труман, а в січні — колишній президент Линдон Джансон — обидва демократи.

20-го січня відбулася у Вашингтоні інавгурація вибраного на другу каденцію през. Р. Ніксона, який ще в минулому році започаткував нову політику вирішення міжнародніх проблем шляхом переговорів, під час яких треба було звертати до старих „аргументів" — бомбардування Ганою. Це переконало противника, громад-

ську опінію в ЗСА і навіть демократичну більшість у Конгресі ЗСА.

Після інаугурації президент Ніксон виголосив програмову промову, в якій заявив, що „стоїмо на порозі нової ери миру” і що Америка не вернеться до політики ізоляціонізму, який провадить до застою в країні і нових небезпек за кордоном. Президент сказав, що внаслідок його відвідин у Москві і Пекіні „ми встановили бази для нового та тривалішого моделю міждержавних стосунків”. І що „мир, до якого ми прямуємо, є миром, який триватиме цілі покоління”. Президент зазначив, що роля ЗСА в майбутньому має бути обмежена. „Вже минули часи, коли ЗСА трактували конфлікти в світі як свої власні і приймали на себе відповідальність за майбутнє кожного краю. ЗСА чекають від інших держав більшого, як дотепер, вкладу в свою оборону”. През. Ніксон закликав „будувати мости порозуміння” між країнами з різними соціально-політичними системами і творити таку структуру миру, в якій слабші будуть так само безпечні, як і могутні. Президент закликав до спільних зусиль у будові ліпшого життя в ЗСА і говорив про децентралізацію влади. „Пам’ятаймо, казав він, що ЗСА створені не урядом, а народом, не через „велфар”, а працею, не через уникання відповідальності, а через шукання відповідальності”.

В кінці своєї промови президент Ніксон заявив, що „Америка може бути гордою з того, що в усіх чотирьох війнах, в яких брала участь, воювала вона не задля власної користі, але для оборони інших народів”.

Опозиційний до Уряду „Нью Йорк Таймс” в оцінці промови президента Ніксона був значно лагідніший, ніж звичайно, і зазначив, що становище Президента було згідне з опінією народу, коли він сказав, що „наша країна не може бути світовим жандармом”. Ця газета також підкреслила слова през. Ніксона, який сказав, що „Уряд мусить навчитися брати від народу менше, так, щоб нарід міг більше зробити для самого себе”. З тих слів виходить, що Президент заміряє зменшити федеральні програми — суспільні, медичні, освітні, будівельні. Очевидно, що ці заміри Президента зустрінуться в Конгресі з гострим спротивом.

„Волл Стріт Джорнел” пише, що у своїй інав-

гураційній промові президент Ніксон вдарив в ощадностеві тони, „хоч саме слово ощадність видається дещо іронічним в нашій найбагатшій і найбільш розтратній державі”. Федеральні зусилля для розв’язання громадських болячок, — стверджує „Волл Стріт Джорнел”, — виявилися безуспішними. При такій політиці витрачено більше грошей, ніж становить державний прибуток не тільки на біжучий рік, але й на багато років наперед. Власна наша розтратність допроваджує нас до багатьох болячок. Тому треба „затиснути пас”.

У своїй промові Президент ані словом не згадав про ОН.

Через сім днів після інаугурації през. Ніксона, 27-го січня 1973 року, в Парижі, в Міжнародному Конференційному Центрі, підписано „Договір про закінчення війни і віднову миру”. Переговори тривали чотири роки. Договір підписали — державний секретар ЗСА Вілліям Роджерс, міністер закордонних справ Північного В’єтнаму Нгуєн Дю Трін, Південного В’єтнаму Тран Ван Лям і представниця В’єтконгу Нгуєн Ті Він, як міністер закордонних справ Тимчасового Револьюційного Уряду Південного В’єтнаму. До американської делегації, яку очолював Вілліям Роджерс, входили його заступник Вілліям Портер, який був головою делегації ЗСА на паризькій конференції в справі В’єтнаму, його заступник Гейвард Ішем — голова американських техніків у переговорах з в’єтнамськими техніками і близький співробітник Генрі Кіссінджера Вілліям Сулліван, а також асистент державного секретаря в далекосхідних справах Маршалл Грін.

Генрі Кіссінджера і Ле Дука То, творців договору, на тій церемонії не було.

Після підписання договору французький міністер закордонних справ М. Шуман влаштував прийняття, на якому були приявними всі учасники конференції.

Найважливішим актом у тій церемонії була передача списків усіх американських полонених в Північному і Південному В’єтнамі. На летищі перед відлетом Роджерс заявив, що „нишні події в Парижі є межовим стовпом в досягненні миру, для якого президент Р. Ніксон поклав стільки зусиль”. Він висловив переконання, що договір буде тривким.

О годині 7-їй вечора за ньюйоркським часом в Північному і Південному В'єтнамі мали припинитися воєнні дії і від тієї години ЗСА почали вводити рештки своїх військ з Південного В'єтнаму. Виведення військ має закінчитися протягом 60 днів. Одночасно з тією евакуацією Північний В'єтнам і В'єтконг розпочали звільняти американських воєннополонених і цивільних осіб, триманих у в'язницях. Всі сторони зобов'язались респектувати здемілітаризовану зону вздовж 17-ої паралелі. Однак, після підписання договору про мир комуністична сторона вже порушила його сотки разів.

Об'єднання В'єтнаму згідно з договором має наступити шляхом переговорів, а не внаслідок ужиття збройної сили.

Обидві сторони погодилися на редукцію і демобілізацію своїх збройних сил у Південному В'єтнамі. Чужі війська мають бути виведені з Ляосу та Камбоджі, і ті країни не будуть використовуватися як бази для нападу на Південний В'єтнам. Проте, як досі воєнні дії в Ляосі і Камбоджі тривають.

Потверджено право південнов'єтнамського народу на самостійність. Уряд у Сайгоні залишається далі при владі в дотеперішньому складі. В'єтконг, нейтральні провідники і сайгонський уряд створять Раду Національного Об'єднання для проведення виборів нового уряду і введення в життя мирової угоди в Південному В'єтнамі. Міжнародні війська в силі 1160 вояків з Канади, Індонезії, Польщі і Мадярщини переймуть контроль над дотриманням мирового договору і також для нагляду над переведенням виборів.

Південний і Північний В'єтнам, ЗСА, ССРСР і червоний Китай дадуть гарантію щодо миру на міжнародній конференції.

Потверджується незалежність і нейтральність Камбоджі і Ляосу згідно з Женевським договором з 1954 і 1962 років.

ЗСА візьмуть участь в повоєнній господарській відбудові Індо-Китаю, якщо будуть дотримані умови договору.

Очевидно, підписання угоди про перемир'я чи миру у В'єтнамі викликало багато коментарів у світовій пресі. Журналісти Еванс і Новак пишуть, що зміна ситуації у В'єтнамі наступила внаслідок загальної політики през. Ніксона

і після того, як він зручно використав розходження між Москвою і Пекіном, стремління тих країн налагодити стосунки з ЗСА і забезпечити собі допомогу з їх сторони у разі конфлікту.

Москва має великі господарські клопоти, а Китай боїться Москви. Ніксон дав зрозуміти обом цим комуністичним потугам, що „відлига” можлива тільки тоді, коли вони допоможуть довести до кінця війну у В'єтнамі. Згадані публіцисти певні, що Москва і Пекін почали робити в цій справі натиск на Ганой, а през. Ніксон наказав перевести великі бомбардування Ганой і Гайфонгу в грудні і січні. Після того переговори в Парижі відновлено і допроваджено, врешті, до припинення війни і „крихкого” миру, як назвав його Президент у розмовах з конгресменами. Тож у В'єтнамі витворилася ситуація ні війни, ні миру, яку так люблять москалі і яку стосують також на Близькому Сході. Тим часом московські дипломати приступили до розгрі в іншій, дуже важливій для них частині світу, а саме в Західній Європі.

31 січня розпочалася у Відні міжнародня конференція в справі зменшення збройних сил в Європі. Засідали в ній члени НАТО і члени Варшавського Союзу. НАТО репрезентоване було ЗСА, Канадою, Британією, Західною Німеччиною, Бельгією і Голландією. Норвегія, Данія, Італія, Греція і Туреччина, що є членами НАТО, виступали в ролі обсерваторів. З Варшавського Союзу як повноправні члени входили Москва, Польща, Чехо-Словаччина, Східня Німеччина і Мадярщина, а в ролі спостерігачів — Румунія і Болгарія.

Західні держави вимагають застосувати принцип збалансованої редукції військ в Європі. Вони хочуть, щоб, з огляду на близькість советського кордону, відкликання одної західньої дивізії бальясувалось відкликанням чотирьох со-

Ідейно-політична дискредитація визвольного руху перед народом через орієнтацію на політику Заходу, що цілий час шукає співжиття з більшевизмом — знищила б увесь ґрунт впливу і визвольницької дії цього руху.

С т е п а н Б а н д е р а
(„За правильне розуміння визвольного - революційного процесу”)

ветських дивізій. Головою американської делегації на конференції був Джонатан Дін, дипломат з Державного Департаменту, а Департамент Оборони і Агенція Зброєння мали там своїх представників.

Зменшення військ в Європі — одна з передумов Європейської Конференції Безпеки, що є в свою чергу одною з передумов зміцнення впливів Москви в західному світі і затвердження та легалізації московських західних кордонів і окупації країн Східної і Середньої Європи.

11 січня прибув до СРСР, до Мінська, президент Франції Жорж Помпідю, де зустрівся з генеральним секретарем московської комуністичної партії Леонідом Брежнєвим у товаристві Подгорного. Вони відбули дводенну конференцію на вершинах у справі ситуації на Близькому Сході, проблеми взаємної редукції збройних сил в Європі, конференції безпеки. Можна думати, що Помпідю поспішив з чолобитнею до Москви: він міг зачекати аж з Москви приїдуть до нього. Адже Помпідю, президент Франції, репрезентує Європу, об'єднану від 1-го січня в Європейській Економічній Спільноті, до якої приступили вже Британія, Ірландія, Данія. Але Помпідю поспішив, мабуть, тому, що в березні мають відбутися у Франції вибори до парламенту, і він за прикладом Ніксона та Брандта мусять виявити якусь ініціативу в міжнародній політиці.

Не Москва, а Пекін зростає тепер в силу. В Європі існує також можливість зближення чи координації політики през. Помпідю і канцлера Брандта, які нараджувалися на урочистостях відзначення 10-ліття договору про співпрацю Франції і Німеччини, підписаного в 1963 році поміж де Голлем і Аденауером. При тій okazji вони обговорювали спільну політику в стосунку до ЗСА, справи безпеки Європи, пляни європейської унії і питання господарські.

На Близькому Сході ситуація без значних змін. Там триває стан, зближений до „озброєного миру“. Останньою подією, яка звернула на себе увагу цілого світу, було зістрілення ізраїльськими винищувачами лівійського пасажирського літака, що помилково залетів над Синайський півострів, окупований Ізраїлем. В катастрофі загинуло 106 осіб.

Можна сподіватися, що Уряд ЗСА по закінченні війни у В'єтнамі спробує добитися замирення на Близькому Сході. І тут знову називають прізвище д-ра Кіссінджера, як фахівця від таких справ. Сирія тепер опанована советськими впливами. На її теренах стаціонують відділи палестинських партизанів і там головне джерело збройних інцидентів.

СВ. ПОЧАЇВСЬКУ ЛАВРУ ОБЕРНУЛИ НА „МУЗЕЙ АТЕЇЗМУ“

(За матеріалами ПБ АВН). — Ще кілька років тому у Почаївській Лаврі була відкрити каплиця, куди з'їздилися маси народу, щоб помолитись. Московські окупанти врешті забили дошками ту святиню нібито для ремонту, а потім у місцевій пресі було повідомлення, що, мовляв, рішено перетворити св. Почаївську Лавру в „Музей атеїзму“. Збезечено багато ікон, а гробницю з чистого срібла для св. Йова (подарунок графині Ганни Орлової-Чесменської) вивезено до Москви. З Почаєва повідомляють, що хоч Лавру обернули в музей, її не ремонтують, позолочені бані посіріли, стіни розколюються. Режим призначив цю українську історичну пам'ятку на знищення.

НЕПРОДУМАНИЙ ВІРШ

У новій збірці Яра Славутича „Мудроці мандрів“, що появилася в Торонті, в Канаді, у вірші „Україна, 1960 — 1970“ знаходимо таку дивовижну строфу:

Сильно-духі, для вас простеляються гори;
Покаянно-слабі, вас наснажує плач.
Волю в душах кують Гончареві собори,
І підносять, як щит, масстат непокори
Симоненко, Осадчий, Костенко і Драч.

Про яких „поканно-слабих“, що їх „наснажує плач“, пише автор? І чи може когонебудь плач наснажити? Також Олесь Гончар, український советський письменник, депутат Верховного Совету УРСР, член Центрального Комітету КПУ України, голова Правління Спілки Радянських Письменників і секретар Правління Спілки Письменників СРСР, напевно не думав у своєму „Соборі“ „кувати волю“ в душах партією тероризованих КГВ українців. Він виконував завдання КПСС. А щодо Драча, то невже не досить його статті в „Літературній Україні“ під назвою „Та будьте ж ви прокляті“, в якій він виразно вимагає від українських емігрантів, щоб до „своїх“ його не зачисляли.

К. С-ук

Євген Сверстюк

НА СВЯТО ЖІНКИ

Цю статтю написав у 1969 році літературний критик і науковий працівник (44 роки) Євген Сверстюк, якого разом з Іваном Світличним та Вячеславом Чорноволом арештувало КГБ, щоб приєднати до „справи” бельгійського студента українського роду Ярослава Добоша, обвинуваченого в шпигунстві на території ССРСР. Як відомо, з тієї препарованої КГБ справи нічого не вийшло, і Добоша відпустили до Бельгії. Свого часу Є. Сверстюк був звільнений з інституту психології і працював коректором у ботанічному журналі. Не зміг захистити дисертації. Автор багатьох праць з психології і літературної критики. Тепер перебуває в ув'язненні. Його статтю подаємо в скороченні. — Ред.

**Щоби вам не судилась найтяжча судьба,
Найстрашніша клятва — полюбити раба.**

Іван Франко

Ніколи не була вона ні царівною, ні принцесою, жінка моєї землі.

Далеким раннім сном з напівлегенди прийшли образи нашої першої християнки княгині Ольги і не першої жалібної чайки-зигзиці Ярославни.

Тьмавим переказом здиміли владні постаті полонянки-султанші Насті Лісовської, жінок, що тримали перначі руками козацьких полковників, і роботячої селянки Розумихи, що задавала тон придворним качкам у палацах своєї невістки цариці Єлисавети.

Була вона принцесою і випромінювала німб слави лише в царстві духа, коли творила свою пісню:

Я на гору круту, кам'яную
Вуду камінь важкий підіймать
І, несучи вагу ту страшную,
Вуду пісню веселу співають.

Зарання лиха історична доля поклала на неї важкий камінь і вимагала мужности на право жити. Під цією ношею вона разом з чоловіком створила, зберегла, як душу, передала дітям мову, пісню і пам'ять про чесний рід.

Рівність її з чоловіком справіку була однією з великих українських традицій. В часи найважчого занепаду життя, в безпросвітніх буднях вона навіть брала верх над чоловіком і свідомо несла головну моральну відповідальність за честь свого роду, а отже й за гідність свого народу.

Вільна від домостроївських пут*), змушена сама виховувати, а то й утримувати дітей, українська жінка була хоронителем духовної стійкості і здоров'я, мови і пісні, традицій та звичаїв — більшою мірою, ніж чоловік, що носив на собі рани та болі поразки, чумакував, бурлакував та блукав по світі... Віті шляхи йому заростали тернами, а доля стеліла йому стежку на чужину...

Суха і чорна від праці, бита, але не зламана долею, вона висміює покруців, що пнуться в пани, і зневажає малодушних, що „у лакомстві нещасному” гублять своє обличчя. Зціпивши зуби, вона відвертається від хліба, якого не заробила: „Ми бідні, але чесні”. Вона не бере жадної участі у самосуді рабів, спідлених від страху — тільки голосить!

Давні греки і римляни символізували в образі жінки безоглядну силу левиці, що „всім своїм еством прагне до перемоги”.

Образ її, юної, вродливої і відважної, революційна Франція поставила на барикадах, освятила як свій національний прапор і дала йому ім'я — воля.

Її велична постать перейшла на континент молоді Америки, яка над темними віками рабства і розбою високо піднесла статую Свободи — в благій надії, що вона навчить людство дихати на повні груди...

І в той самий час наш найбільший поетичний геній виспівав сльозами її долю покритки, матері, зганьбленої, і на барикадах нашого народного горя створив з неї образ України.

Ніде в світовій літературі нема такого трагічного образу, що під іменами Катерини, Оксани, Софи, Марини, Наймицьки, Сліпої, Відьми, Лілеї підноситься, нарешті, до символу святої Богоматері Марії, що знесла найбільші страждання і — вже в чисто „українському стилі” — під титлом...

Зовсім не випадково наш народ дав найбіль-

*) „Домострой” — на Московщині у XV — XVI ст. збірник правил громадських, релігійних, господарських та сімейних відносин. Символ застарілого, зашкарублого в побуті. — Ред.

шу поетесу світу — Лесею Українку. Так і мало бути, що „на гору круту, кам'яную” зійшли у нас три жінки — Леся Українка, Марія Заньковецька і Ольга Кобилянська — і стали біля вершинних явищ нашої культури символами народньої шляхетности...

„Жінка в колгоспі — велика сила”. Цей нецеремонний афоризм великого циніка сформував фактичний стан рівності у ті роки. Рівність обернулася потворною гримасою проти неї, слабкої, виснаженої і обтяженої сім'єю. Війна все списує. Вона закріпила жінку на найважчих роботах, зробила її вдовою і одинокою матір'ю —

Росли роки.
Росло твоє чекання.
Печаль смоктала радощі твої.
І над твоїм
Розстріляним коханням
Скажено глузували солов'ї.
(В. Симоненко)

Нині найстрашніше слово про жінку — це слово статистики... Чоловікам все ж таки було не так: вмирати легше...

Хтось нагадує, що її покликання — материнство, народжування і виховування дітей. Алеж для того, щоб мати дітей, треба бути закоханою, щасливою і чарівною... А для того, щоб виховувати дітей, треба мати що передати їм у спадщину. Хіба може вона в тих умовах зберегти радісну усмішку, рідну мову, звичаї, традиції, що віками розвивались як вираз національного ества і обличчя народу.

На селі вона тепер чи не єдина моральна сила, що материнським інстинктом тримається якогось ладу в світі, де „чоловіча плоть” так здеморалізована пияцтвом і так заангажована найсучаснішою ідеєю „легкого хліба”...

Над її хатою зі свистом і ревом проносився технічний поступ.

Але — Боже мій! Чому він десь несе людям полегкість і достаток, а від неї везе хліб і дітей? Чому він говорить до неї чужою мовою — і зовсім не дивиться їй у вічі? Чому хліб перестав бути святим і наче втратив смак? Чому люди — малі й старі — не цілюються хоч раз на рік — на Великдень?

Трактором проторохтів повз її хату технічний поступ. Але вже люди не збираються вечорами погомоніти, порадитись і поспівати пісень. Во-

Петро Кізко

З НОВИХ ПОЕЗІЙ

Шановний Друже! Лист напиши мені,
Як ти працюєш, що у вас нове.
Ми ж є людьми, живем не в камені,
А там, де все довкола нас живе.
Чому ж ніхто до мене не напише,
Хоч скільки я разів звертався до всіх?
Невже ж для нас і сонце не ясне,
Невже в нас голос назавжди затих?
Ми справи так не виграєм, повір,
Коли забутими лишим людей,
Які жили й живуть для ясних зір,
Для вищих, аніж ми, ясних ідей.
Пиши, мій Друже, бо в твоїм листі
Я й інші можемо зустріть життя,
В якому ані ми, ані сам ти,
Не знатимем лихого каяття.
Нікому не ставаймо до послуг,
Себе тримаймо так, як Бог велів:
Будь кожний кожному як щедрий друг,
Щоб наш ідеал не тлів — горів!

ни напиваються ще зранку — раніше, ніж встигнуть заглянути один одному в очі. Опиваються сини і внуки, п'ють і опускаються десь на заробітках дочки — і стають чужими.

Виснажена болем утрат і працею, засушена одинокістю, нині вона не йде за голосом любови до життя і мудрістю продовження роду. Вона замислилась над своїм природнім покликанням — і згадує нечувані питання: а чи варто народжувати для сучасного світу дітей? Однадві дитини на сім'ю — це формула вимирання народу...

На кілька років стала нашим сантиментальним гимном „Пісня про рушничок”. І не випадково: невиразні слова і жаліслива мелодія цієї пісні служили нам виразом комплексу вини перед десь далекою, десь забутою матір'ю... Невідомо для чого вона „водила мене у поля край села”; зате добре відомо, як вона безпорадно заламувала руки і, скорившись долі, проводжала в Бог-зна яку „далеку дорогу”. І всім нам, незалежно від ранги, хотілось в інтимному затишку спогадів виплакати свою підсвідому вини і тугу за цією єдиною вірною материнською любов'ю, яка ніколи не питала, за що нас любити...

Так, у світі усталеної байдужості і ненависти, у світі вкоріненого недовір'я і підозр вона залишалась єдиною, як Сонце...

УБИВЦЮ СТЕПАНА БАНДЕРИ ЗАПРОСИЛИ ДО ЗАХІДНЬОЇ НІМЕЧЧИНИ

Відвідавши Советський Союз, голова німецьких професійних спілок Гайнц Феттер запросив свого „колегу”, колишнього шефа КГБ, а тепер голову советських профспілок Олександра Шелепіна відвідати Західню Німеччину, щоб „обмінятися досвідом”. Шелепін запрошення прийняв.

Як відомо напевно керівництву німецьких професійних спілок, Найвищий Суд у Карльсруге свого часу засудив на 8 років тюрми Сташинського, який признався, що з наказу Шелепіна убив у Мюнхені Провідника ОУН Степана Бандеру і політичного діяча Ребета. Цей суд встановив, що справжнім убивцем є той, хто доручив виконати ці злочини, тобто Шелепін, і якщо він з'явиться на території Західньої Німеччини, то має бути негайно арештований. Але часи змінились, і тепер Шелепіна, якщо він приїде до країни, де з його наказу вчинено убивства, не арештують, а, навпаки, зустрічатимуть з найглибшою пошаною.

Шелепін висловив Феттерові побажання керівництва профспілок ССРСР вступити в Союз Європейських Профспілок, зорганізований у Брюсселі. Він запевнив Феттера, що французькі профспілки, які дотепер відмовлялись вступити до СЕП, переглянуть свою позицію. Щождо німецьких профспілок, то вони вже глибоко інфільтровані комуністичною агентурою і в їх обличчі Шелепін має надійного адвоката. Кажуть, що Шелепін приобіцяв щедрю грошову допомогу німецьким профспілкам у веденні страйків, тобто підриванні німецької промисловости.

Недавно визначний німецький профспілковий діяч Ервін Ессль заснував у Мюнхені Товариство Баварсько-Радянської Дружби. На перше засідання цього товариства прибули советський амбасадор Фалін, заступник редактора московських „Известий” Полянов і мюнхенський бюргермайстер Кронавітер, який пригадав присутнім, що „в цьому місті проживав великий Ленін”.

Група сумівців „привітала” советських гостей, розкидуючи з балкону антисоветські ленточки і виголошуючи кличі з вимогою свободи

для України і звільнення ув'язнених КГБ українських патріотів.

Г. СКОВОРОДА В ЗАХІДНІЙ ЄВРОПІ

Серед перших біографів Г. Сковороди були француз Густав Гесс де Кальве та швайцарець Іван Вернет, які особисто знали українського письменника і мислителя. Їхні спогади, опубліковані у харківському журналі „Украинский Вестник” (1817) під назвою „Сковорода як український філософ”, довгий час були єдиним джерелом відомостей про його життя і творчість. Проте, дослідники не в усьому зуміли розібратися, відділити справжні факти з життя Сковороди від численних легенд, належно оцінити його світогляд та філософські погляди.

Французькі читачі вперше ознайомилися з оригінальною статтю письменника і мислителя із статті І. Снегірьова „Український філософ Гр. Сковорода”, що з'явилася на сторінках „Бюлетін дю Норд” 1823 року. У „Великому універсальному словнику XIX ст.” П'єра Лярусса, який виходив у 1865 — 1876 рр., повторюється нічим не підтверджена думка про навчання українського мислителя у Хр. Вольфа з Галле. Дехто з дослідників підхопив цю версію для обґрунтування тези про вплив німецького філософа на формування світогляду Г. Сковороди. Подібного характеру і невеличка замітка у французькому виданні „Алфавітного словника російських портретів” (1875) А. Васильчикова.

Першою німецькою спробою висвітлити життя і творчість українського мислителя була праця О. Хиждеу „Життя і творчість Г. Сковороди або історико-критичний огляд його писань... у листах до Й. Й. Герреса”. На думку П. М. Попова, це докторська дисертація, яку О. Хиждеу захистив у Мюнхені. Вона частково з'явилася друком у тогочасній російській періодиці. Про це свідчить авторська замітка О. Хиждеу до публікації своєї статті „Григорій Варсава Сковорода” в „Телескопі” за 1835 рік. Ця та інші публікації О. Хиждеу про „мислителя і наставника народного” викликали тоді широку полеміку.

Творчість Григорія Сковороди, вийшовши далеко поза межі України, стала видатним фактом світової культури. Це особливо було добре видно під час 250-річчя від дня його народження.

В. П.

Д-р Михайло Кучинір

ПРОБЛЕМИ ПЕРЕД НАМИ

(Продовження)

2. Людські і позалюдські чинники розвитку культури

Різномірні концепції метафізичного обґрунтування культури в'язалися з різномірним розв'язуванням проблеми її розвитку. Релігійна концепція культури розуміла її як діяльність людини, керовану Богом. В ідеї Провидіння та в догмі вільної людської волі знаходилися підстави такого розв'язування проблеми історично-культурного розвитку, в якому пов'язували ролі позалюдських чинників із людськими чинниками. Бог визначав засадничий напрям і остаточну успішність цих змін, однак люди покликані до вільної і відповідальної участі в цьому ділі. Ця концепція, яка в історичній і колективній скалі повторює розв'язання проблеми свободи і кінечності в житті одиниці, втримувала в певній рівновазі й у слухних межах людську зарозумілість та резигнацію. Люди не могли думати, що доля світу культури залежить виключно від їх довільних постанов і задумів, але вони не повинні також думати, що зміни плинуть цілковито без їх участі.

Ця особливо синтеза позалюдської кінечності і людської свободи розбилася в новітній епосі, яка, відкидаючи її релігійні підстави, почала трактувати віддільно обидва ці складники. Одні виступали в обороні переконання, що розвиток культури керується законами, на які людина не має жадного впливу, а інші обороняли засаду, що людська діяльність є виключним джерелом змін культури, і вона нічим не обмежена. Таким чином крайній детермінізм, що виключає ролі людини і нахиляє її до резигнаційного або оптимістичного віддання себе на ласку незалежних процесів, протиставлявся крайнім гаслам свободи людського роду, який у своїй зарозумілості почував себе досить сильним і достатньо управненим, щоб творити світ культури, не рахуючися з жадними опорами. До першої крайності найчастіше схилився натуралізм, до другої — гуманізм. Спір між „не можемо нічого” і „можемо все” становив, отже, найістот-

ніше знамено новітньої думки, що підіймала проблему розвитку культури.

Детерміністична концепція виростала в добі Просвічення з ґрунту традиційної релігійної концепції, після відкинення догми свобідної людської волі. Засадничий крок у цьому напрямі зробила реформація, лютеранська і кальвінська, але особливо ця остання своєю догмою предистанції — передвизначення. Лад ставав у тій атмосфері чимраз більше ладом незалежним від людини, а людина переставала бути істотою, покликаною до співучасті в розгортанні і підтримуванні цього ладу. Людина мусіла бути тільки йому послушна. В цьому самому напрямі йшли природничі досліди, усуваючи з поняття закону природи всі складники індетермінізму й будуючи концепцію світу, в якій лад здобував характер незламних і понадлюдських кінечностей.

Доба Просвічення сперла на цих фундаментах ідею порядку природи, як порядку, який не може бути змінений, а якого кінечності люди ще не бачать в усій повноті, внаслідок недостатнього використання розуму. Вислідом цього стану речей є існування довільних людських змагань і задумів, що, як незгідні з цим кінечним порядком, приносять тільки хаос і невдачі. Це становище було точкою для лібералізму, який перестерігав проти всякої керівної ініціативи. Вже Мірабо заявив, що всяка інґеренція може йти або в напрямі згідному з порядком природи, або проти нього, і що в першому випадку вона зайва, а в другому шкідлива й не-успішна. Гасло довір'я до природного бігу подій проповідували опісля всі ліберали від Сміта до Спенсера, поборюючи всякого роду реформаторів. Оборона капіталістичного устрою користувалася постійно цією засадою. Її також радо боронили історичні й суспільні науки, які залишилися під впливами натуралізму. Від Бакля (1821 — 1861) до Еміля Дюркема (1858 — 1917) можна спостерігати різномірні спроби викрити оці понадлюдські закони, які

детерміністично рядять розвитком культури. Біологи, географи, соціологи віднаходили їх у расі, природничому середовищі, єдності населення.

А водночас ширила цю засаду, в іншому зформулюванні, ідеалістична філософія Гегеля та його учнів. Гегель завзято виступив проти революційних змагань XVIII стол. і боронив засаду, що історичний розвиток, як розвиток духа, незалежний від волі й бажання одиниць і навіть груп, послуговуючися ними як знаряддям. Детермінізм цього розвитку був точкою виходу протягом усього XIX стол. і навіть і в XX стол., в добі ренесансу філософії Гегеля, для багатьох консервативних і націоналістично-статистичних течій. Він був теж джерелом наукових концепцій, — особливо в нашому столітті, — що стосується розвитку культури. Вони трактували його як іманетні й незалежні від людей зміни об'єктивного духа.

Врешті детерміністичне становище знайшло гарячого оборонця в марксизмі. В протиставленні до утопічного соціалізму, який покладав надії щодо суспільного перевороту на добрій людській волі, марксизм гордився відкриттям законів історичного розвитку, що гарантують із невблаганною konieczністю ті бажані зміни.

Цим різномірним детерміністичним концепціям, які полонили чаром позірної науковості і філософичної глибини, які забезпечували від запальчivosti реформаторів, а водночас гарантували автоматичне здійснення всіх прагнень одиниць і суспільних клас, протиставлялися вже в добі Просвічення ідеології, що голосили здібність людини до самовладного улаштування свого царства на землі. Вони були плодом другого засадничого складника традиційної доктрини: розуміння людини як розумної і вільної істоти. І саме доба Просвічення рішила видобути цілий сенс цих окреслень, витягнути з нього всі консеквенції. Людина має вповні здатися на свій розум і під його керівництвом напружити свою волю. Від цього мало залежати зростаюче щастя людського роду.

Цей проспективістичний революційний раціоналізм оживляв не тільки Францію наприкінці XVIII стол., променюючи на цілу Європу, але в багатьох різних постатях відроджувався в обох наступних століттях. Починаючи від Сен-Симона (1760 — 1825), снується нитка тієї іде-

ології, яка, черпаючи підбадьорення з небувалого поступу науки і техніки, розуміє дійсність як безмежно пластичну супроти людських задумів і прагнень. До цього табору належать суспільні реформатори різного типу, ентузіясти техніки, визнавці клічів наукової організації праці й наукового керівництва культури. Особливо яскраво дійшло це становище до голосу в XX стол. в технократичній ідеології. Перебудувати цілу культуру так, щоб вона стала послушним і доцільним людським ділом, що є наскрізь проглядним і постачає повне щастя — оце були ті засадничі завдання, які людина мала здійснити завдяки силі свого розуму. Всякі конечності, а особливо природничі, мали бути опановані й підпорядковані, як це вчив ще Френсіс Бекон (1561 — 1626).

Однак, індетерміністичні концепції черпали водночас і з інших джерел. Їх підсилював не тільки революційний раціоналізм доби Просвічення, але також революційний ентузіазм романтизму. З духа романтизму виводяться ті всі теорії, які розуміють розвиток культури як плід людських чинів, а особливо великих людей, які теорять, поривають і ведуть. Це становище досконало висказує Тома Карлайл (1795 — 1881). Під впливом демократичних течій не раз затирався індивідуалізм цих концепцій, але істота їх залишалася та сама. Романтизм індивідуальності ставав романтизмом мас чи то в пролетаріятській постаті, чи у фашистській постаті. Це видно особливо на переломі XIX і XX століть. Історія культури, згідно з цими концепціями, була не тільки плодом боротьби і людських перемог над природою, але передусім одних суспільних груп чи національних спільнот над іншими. Сила і риск становили головний чинник розвитку. Люди вели діло культури насильством і гвалтом. Від Жоржа Сореля (1847 — 1922) до Освальда Шпенглера (1880 — 1936) поширювалася ця ідеологія. В большевицькій і гітлерівській публіцистиці вона стала одним із головних заложень.

Обидві ці концепції, з яких одна трактувала розвиток культури як вповні незалежний від людей, а друга як їх власний твір, — боролися між собою впродовж XIX і XX століть. Як звичайно у випадках крайніх противенств, подібно і в тій ділянці, обидва становища взаємно

себе провокували і скріплювали в своїй завзятості. Чим більш безоглядно визнавали натуралізму підкреслювали незломність залізних законів природи, які рядять людським світом, тим сильніше романтики й реформатори голосили гасла волі й чину, обіцяючи пхнути землю на нові шляхи.

У вогні цієї боротьби не раз поставали компроміси і творилися посередні табори. Особливо ХХ стол. відзначається нахилом до того, щоб затерти проглядність фронту й погодити обидві засадничі точки становищ. Це можемо спостерігати серед визнавальців детермінізму, які намагаються знайти в своїх доктринах місце для вільної і відповідальної ролі людей у процесі розвитку культури, як і серед прихильників незалежності та самобутності, які чим більше іраціонально розуміють їх, тим виразніше декларують своє довір'я до якихось добродійних конечностей, що виявляються в расі, в інстинктах, в імпульсах. Зміни марксизму в ХХ стол. свідчать про перший із цих шляхів, а доля суспільного прагматизму — про другий.

Однак, жадна з цих розв'язок не видається нам вистачальною. Ані засада повного детермінізму, яка виключає людину, як узалежнюючий чинник розвитку культури, ані засада повного індетермінізму, яка переконує людей, що культура може і повинна бути їх твором, організованим вповні довільно їх думкою або їх силою, — не є нашим визнанням віри. Ми шукаємо шляху поза резигнацією і зарозумілістю, визнаючи існування в світі незламного ладу, але водночас і існування людської відповідальної волі. Хочемо поставити греблю вигідності та пасивності, упривілейованим функціонуванням якоїсь менше або більше добродійної конечності, як і довільностям реформаторів, що присвоюють собі право переводити всякі проекти й задуми. Історія має більше незламності і незмінності, ніж про це думають запальчиві і вперті доктринери та революціонери, але водночас вона є більш податлива супроти розумної і витривалої людської акції, як думають консерватисти або ліберали.

Шукаючи шляху, на якому можна було б досягнути сполучення ідеї незалежного від людей розвитку культури з ідеєю чинної їх участі, — протиставляємося тим розв'язком, до яких

доходять марксизм і прагматизм. Спільною помилкою обох цих розв'язок було — на нашу думку — фальшиве розуміння конечності, угрунтоване натуралістами, як і раціоналістичним активізмом. Бо вони розуміли конечність як незламний закон, що рядить процесами позалюдського світу. Були це, отже, біологічні конечності, що висказуються поняттями раси і спадковості, географічні конечності, що виявляються в кліматі і землі, економічні конечності в постаті способів продукції і ринкового автоматизму. Проти так понятої залежності культурного розвитку завжди бунтувалося людське самопочуття, провокуючи до амбітного і необмеженого розуміння ролі людини. На основі такого розуміння конечності неможливе узгодження її з ідеєю ролі людини.

Греблю, що обмежує людську самоволю у володінні культурою, не можуть бути т. зв. природні конечності. Бо скорення їм має завжди щось, проти чого бунтується людська гідність. А з другого боку, поборення людиною природничого детермінізму не означає ще звільнення її від послуху всяким законам і обдаровання її цілковитим самоіснуванням. Визнавши доктрини незалежного від людей розвитку і визнавши необмеженого активізму людини надто односторонньо розуміли конечність, яку перші славили, а другі поборювали. Люди повинні опанувати й поборювати природничі конечності. В цьому сенсі мають рацію всі ті, хто різнорідними шляхами, раціональними чи іраціональними, протестували проти поменшування людини й роблення з неї невідьняка „залізних законів природи”. Справа заволодіння такими конечностями є в поодинокому житті, як і в збірному житті — тяжким завданням. Але це завдання гідне людини і ступнево може бути здійснене. Але крім цих природничих конечностей існують ще інші. Вони мають гуманістично-метафізичний характер. Вони є не примусом, а повинністю. Вони є не нормою речевих процесів, але чимсь, що криється у людській природі, як суціль вартостей і повинностей. Послушність їм не є образою людської гідності, але, навпаки, є її розквітом. Вона є також — як супроти законів природи — не невідьняцтвом, а обов'язком. Людська діяльність, діяльність кожного покоління, отже, подвійно зв'язана: станом природ-

Юрій Тис-Крохмалюк

ЗА ДОЦІЛЬНУ ІНФОРМАЦІЮ

Суспільна opinia має не виключне й не вирішальне, але все таки велике значення у державній і світовій політиці. Це — незаперечний факт, і кожна держава старається її формувати й до-стусовувати до напрямків своєї зовнішньої та внутрішньої політики.

З другого боку держави стараються прихилити до своїх намірів публічну opinia країн-противників, і це є частиною так званої психологічної війни (ПВ) між ССРСР і Заходом. Треба признати, що Москва в психологічній війні має багато більші успіхи, як Захід серед населення держав під комуністичним правлінням. Такою є дійсність, і її нема потреби затаювати. Проте, в державах комуністичного бльоку вже сама соціально-політична система і її невдачі самі по собі викликають негативне до себе відношення серед їх населення, яке бачить постійну брехливість державної пропаганди, утиски

них конечностей, які має право ступнево й розсудливо опановувати, і цими вічними гуманістично-метафізичними конечностями, які становлять зміст людського покликання і яким ця діяльність повинна служити. І саме в них ми знаходимо оті межі, які діяльність одиниць, поколінь чи суспільних груп, — хоч може переступити, але, переступаючи їх, зводить культуру до варварства.

**

Впроваджуюча лектура: R. Thurnwald: „Die menschliche Gesellschaft in ihnen ethnologischen Grundlagen“, 1931 — C. Ellwood: „A History of Social Philosophy, New York 1938.

Поглиблююча лектура: K. R. Popper: „The Open Society and Its Enemies“, 1945 — W. Lexis: „Das Wesen der Kultur“ 1906 — H. Freyer: „Theorie des objectiven Geistes. Eine Einleitung in die Kulturphilosophie“, 1923 — Th. Litt: „Die Sonderstellung des Menschen im Reiche der Lebendigen“, 1948 — B. v. Brandenstein: „Das Bild des Menschen und die Idee Humanismus“, 1948.

(Далі буде)

і національне поневолення так званих меншин.

У нинішній ситуації терору в комуністичних державах збройний спротив недоцільний і опозиція, ця, як кажуть, „велика немова“, тільки у слушний час і при відповідній кон'юнктурі може вибухнути з непогамованою силою. З цього виходить, що сама комуністична система є атугом на користь Заходу, який, на диво, про настрої в ССРСР, чи вони мають національне, чи економічне підґрунтя, висловлюються дуже делікатно або й зовсім їх промовчує.

Політична стабільність світової ситуації є такою „великою немовою“. Від часу закінчення другої світової війни стараються її вдержувати, але вона завжди на грані: виглядає, що кожна сторона насторожена, і московська імперія, посилено озброюючись, тільки й чекає на нагоду, щоб кинутися на свою чергову жертву. З цього витворюється теорія так званого бальянсу сили, який в суті є бальянсом страху. Постійна непевність завтрішнього дня вимагає постійної напруги.

ЗСА перекинули свою увагу більше на міжнародні справи, президент Ніксон старається — що, зрештою, і він сам підкреслював — довести до політичного порозуміння з советською і китайською потугами, щоб хоч би для сучасної генерації вдержати такий-сякий мир. Невдача В'єтнамської війни була першою осторогою перед неоправданим оптимізмом, другою став факт, що Москва у зброєнні вийшла на перше місце, а Америка зійшла на друге.

Це є причиною того, що в новому бюджеті ЗСА на першому місці стоять тепер видатки на зброєння. І не тільки в ЗСА. Прикладом можуть бути дані, взяті із журналу „ЮС Нью енд Ворлд Ріпорт“ з 22 січня, — із статті про міжнародню торгівлю зброєю. Отже, у 1972 році ЗСА продали зброї на 2.8 бильйона доларів, ССРСР — на 2.2 бильйона, Франція й Англія — на 700 мильйонів кожна. Продають літаки, ракети, гелікоптери, воєнні кораблі різних типів, танки, панцерні вози, гармати і зброю меншого калібру. Купують зброю усі держави світу, які не мають її у вистачальній кількості. В 1972 році їхнє за-

безпечення зброєю зросло кількакратно у порівнянні до попередніх років. Автор цієї статті закінчує її такими словами: „Коротко сказавши, у той час, коли світові лідери говорять про генерацію миру, у світі продають і купують зброю на рекордові суми”.

Це — одна справа. А друга — політичні і господарські договори з комуністичними державами. Дев'ять років тому де Голль підписав договір з червоним Китаєм, заявивши про своє незацікавлення Тайванем. Така реалістична політика Франції викликала „обурення світової opinii”. Минулого року тим самим шляхом пішли ЗСА. Світова opinia була захоплена таким кроком у напрямі до світового миру. Для американської opinii першим ворогом ЗСА був червоний Китай, хоч власне від часу закінчення другої світової війни головною журбою Америки у закордонній політиці була Москва.

В останніх місяцях з'явилися труднощі у здійсненні договору Москва-Вашингтон і європейсько-советської конференції. Москва та її сателіти не погоджуються на вимоги Заходу відкрити двері для вільної виміни думок, преси і комунікації, для вільного переїзду людей із Сходу на Захід і навпаки. Виходить, що Захід боїться советських атомових ракет, а Москва та її сателіти бояться вільного слова, бояться дати бодай таку-сяку свободу для поневолених комунізмом народів.

Останнім часом підготовляють у ЗСА алярмову систему для населення на випадок природних нещастів (повені, гураганів тощо) і на випадок несподіваного нальоту советських атомових ракет. Кожній дим, авто, радіоапарат і телевізор матиме апарат, який повідомить про воєнний стан і небезпеку для життя (десять доларів штука).

Пропаганда миру виключає всяке втручання у внутрішні справи держав „великої трійки”, а тим самим втручання у становище поневолених Москвою народів. Але це не новина, бо так було й досі, навіть можна сказати, що українську справу промовчувалося давніше ще більш, як сьогодні. А проте, у нас на еміграції поширюється думка, що „наша справа на довгий час ввійшла в період декон'юнктури”. Поширюють цю думку люди, які покладали надії на Захід, безпідставно вбачаючи у західних державах

наших потенційних союзників. Таке становище та висновки з нього на основі міжнародньої політики є фальшивою інформацією нашої суспільности.

Великопростірна політика Заходу не сприяє самостійності малих народів. Що більше, навіть такий союзник Америки, який належить до „великих”, наприклад, Японія, не був повідомлений про китайську гру през. Ніксона, хоч положення на Далекому Сході життєво-важливе для Японії. Те саме стосується і Європи. Великопростірна політика ЗСА існує віддавна, але тепер вона прибрала виразніших форм, зокрема в обличчі небезпеки конфлікту з ССРСР, який від початку свого існування прагне опанувати цілий світ.

Коли йдеться про нові економічні договори з Москвою, то це не є ніякою новиною. Без особливих договорів Америка продавала Москві величезні кількості збіжжя, бо червона імперія постійно має недобір у харчовій продукції. Машини і різну апаратуру від років доставляють Москві Німеччина, Англія, Італія і Франція. Хтось сказав, що Америка допомагає ССРСР пережити Америку. Але політичні і господарські калькулятори Заходу не такі наївні, щоб працювати для збудування власної шибениці, як це думав Ленін.

Не зважаючи на запевнювання пропаганди, нібито налагоджується мир, дійсність є інакша. Про це говорять одверто політики Білого Дому і Пентагону.

Після підписання в Парижі договору про перемир'я в Індокитаї голова делегації Північного В'єтнаму, з „сердечною” усмішкою потрясаючи руку Кіссінджера, сказав: „Я — комуніст, а, згідно з теорією марксизму-ленінізму, доти поки у світі існує імперіялізм, буде війна! І ніяка реакційна сила не буде здібна сповільнити марш уперед в'єтнамського народу!”

Кіссінджер опісля сказав: „Очевидно, що ненависть не зникне негайно, і нарід, який воював 25 років, не так легко відречеться своїх цілей”.

В такій ситуації найгіршим серед нашої еміграції є настрої резигнації і байдужости, з яких користь має тільки Москва.

Ми маємо не кількарічний, не 25-річний, а 55-річний досвід боротьби за державність. Рока-

Іван Левадний

ЛЮБОВ ДО СВОЄЇ СТОЛИЦІ

(Закінчення)

У своєму зверненні до Києва інший неоклясик Микола Зеров вірить у повернення цвіту і держави, столицею якої був Київ, і в золотих банях церков на тлі синього неба поетові ввижаються барви українського національного прапора:

Вітай, замріяний, золотоглавий
На синіх горах! Загадався — спить...
І не тобі — молодшому — бринить
Черлених наших літ ясна заграва.

Давно в минулім дні твоєї слави,
І плаче дзвонів стоголоса мідь,
Що вже не вернеться щаслива мить
Твого буяння, цвіту і держави.

Але, мандрівче, тут на пісках стань,
Глянь на химери бароккових бань,
На Шеделя білоколонне диво.

Живе життя і силу ще таїть
Оця гора зелена і дрімлива,
Ця золотом цвяхована блакить.

Ще один неоклясик Максим Рильський з великою любов'ю оспівував Київ, називаючи його безсмертним:

І він устав на горах перед нами,
Наш Київ — переливами садів,
Гарячими верхів'ями дзвіниць,
Будовами, як мариво, легкими,
Ожив, затрепетав, замайорів,
У золоті, у сріблі, у висоті,
У багрянці слави і ліпоті.
Мій Києве! Нема таких туманів,
Які б не розійшлися над тобою,
Щоб світові щасливому явити

ми ця боротьба проходила із зброєю у руках, у визвольних змаганнях, у повстаннях двадцятих років, у боях УПА і УД УНА. А в роках так званого миру на нашій Батьківщині з щораз більшою силою зростає антирежимова опозиція. І ми тим більше мусимо прагнути до осягнення нашої цілі хоче того чи не хоче та чи інша потуга. Наша мета — це справа наша, а не валикопротірних концепцій.

Красу твою, твій геній неув'ядний,
Твоє життя, безсмертне, як народ!

Михайло Драй-Хмара також звертається до Києва:

Ти — перло в Володимировім гроні,
Заправлене в смарагд, де кожна грань,
Мов Маргарита в сіверній короні,
Горить красою дивних осявань.

Полинь угору в радісному дзвоні,
Трусни шапками бароккових бань,
Прокиньсь, дивись, як пруть червоні коні,
Скакаючи через твою басань.

Потліли горностаєві киреї,
І шабля, і бунчук, і булава.
А ти... ти непорушний, як вереї.

Схилився над пергаменом Мінеї, —
ти не жива: ти — всічена глава
на золотій тарелі Саломеї.

Повний віри в світле майбутнє Києва, Микола Філянський пише, звертаючись до нього:

Ще скарб віків не весь прожито,
Ще видно кін колишніх дій,
І днів твоїх тавро не змито
В останках „каменю і мрій”.

Хай на нових твоїх оселях,
Краса — без рідної канви,
Хай перед генієм Растреллі
Юрба не хилить голови;

Хай степ, в буденний сум повитий,
Скував потомлені уста,
І шлях святинь твоїх, Славуто,
Тернами весь позароста.

В час невідомий, в час нежданий
Ти знов розімкнеш свій язик...
Надхненням словом осіяний
Колись недаром Первозваний
Зорю землі твоєї прорік!

У думках про рідний Київ Олесь на далекій чужині створює прекрасний образ радісного ранку, „довгожданого свята”, залиті людьми вулиці, обійми і привітання вже вільних киян

з емігрантами, що повертаються на визволену рідну землю, урочистий марш війська до Святої Софії:

Бачу, чую серцем чулим,
Як біжать майбутні дні,
Як над чорним, над минулим
Сяють радісні вогні.

В нашу темну ніч визнання
Ранок радісний несуть,
Вістку радісну світання,
Мрію наших передчуть.

Чую, бачу серцем зрячим
Рідний Київ, гомін, рух...
Всі горять вогнем гарячим,
Всіх пройняв єдиний дух.

Знов вернулося недавно
І вернуло нам весну,
Бачу наше військо славне,
Чую пісню голосну.

Бачу сльози і ридання,
Сміх, обійми, стиски рук...
Ви з неволі, ми з вигнання...
Скільки горя, скільки мук!

Всі на вулиці... І хворі!
Немовлята і старі.
А вгорі, як хвилі в морі,
Ллються, в'ються прапори.

Бачу свято довгождане,
Чую хтось в сурму гуде:
„Розступіться, громадяни,
До Софії військо йде!”

Про відродження давньої слави Києва мріяв закарпатський поет Іван Ірлявський. Він поспішав до Києва і знайшов там смерть від німців. В його уяві вставав новий блакитний Серпень — місяць визволення Києва Соборною зброєю в 1919 році:

Ждали довго блакитного Серпня
І степи і столиця Андрія.
Не серпи, — кулемети на стернях.
Революція. Війни.

Ждали довго. І вітер підносив
Сірі хмари, спогіднював простір.
Не в женців, — їх нема на покосах, —
Краплі поту, як брості.

Не в женців. І лани не засіють
Цього року, сіяч бо в поході.

Хай воскресне столиця Андрія,
Дух вояцький в народі.

Безславне хазяїнування німців у Києві і їх втеча з нього зображені у вірші Бориса Олександрова:

Кривавий вихор вогняний
Промчав, — і місто в ранах.
І знову стяги Сатани
Тріпочуть на майданах...

І стане гадкою вікам,
Незрозумілим змістом:
О, як у ноги ворогам
Упало горде місто?

Це кара дикої пори,
Чи, може, рід наш вимер?
І сумно дивиться з гори
Великий Володимир...

Прославляли Київ і вояки УПА. Повстанський поет з Полтавщини Петро Волош-Василенко звертався до Києва:

Стоїш як пам'ятник сторіч,
в степах стоїш, неначе митар,
а над тобою темна ніч,
а над тобою згубний вітер!
Дарма! Та вітряна зажер
тебе на порох не розтерла,
та й досі величчю не вмер,
як і вона іще не вмерла!
Стоїш задивлений у даль,
бронзовим погрозом Вогдана
гамуєш орд азійських шал,
лякаєш Фауста й султана.
Степів розлогих буйний шум
княжим хрестом благословляєш
і світлу тайність своїх дум
лише Дніпрові довіряєш.
І вір, ми прийдем! Знову ти
відмолодієш нашим духом
і буднів зоряні світи
тебе покірно будуть слухать!

У „Попелі імперій” Юрій Клен (Вольфрам Бурггардт) пригадує Київ і „юности ясні часи:

Дніпро, Аскольдова могила, Київ,
Кадетський гай і дарницькі ліси
(хто давніші чуття у серці вив?)
Вночі з Слобідки плинемо човном,
гаї, церкви і кручі — невидимі.
Та на горі запаленим хрестом
вітає нас над містом Володимир.
Чи о весняній радісній порі
ви їздили колись до Межигір'я

і ночували в драному шатрі,
де крізь дірки просвічують сузір'я?
А чи ви знаєте, товариші,
як над водою вогко пахнуть верби?
З яким тремтінням дивним у душі
тепер я тої радості зачерп би!

Любов до Києва бачимо і в поетів, що живуть там. Володимир Сосюра, як тільки замовк шум навколо його віршу „Любіть Україну”, виступив з віршем про Київ, в яскравих райдужних барвах малюючи його:

Як шумлять каштани над живим потоком,
Як сіє сонцем Київ-багатир!
Вийду я на гори над Дніпром широким
І на рідні хвилі гляну з рідних гір.
Далина борами лине неозора,
Мрійне їх хитання шле привіт здала.
Як люблю твої я радісні простори,
Земле моя люба, Київська земля!
Радісно і вільно моє серце б'ється
В день цей ароматний, в цей весняний день.
Музикою, садом все мені здається,
Музикою, садом сповненим пісень.
Десь димлять заводи, а вгорі над ними
День простягсь безхмарний золотим крилом,
І встає, як казка, вежами ясними
У садах шумливих Київ над Дніпром.

В щирість автора можна вірити, бо він описує не соціалістичне місто з його індустрією, а дає соняшний світлий образ міста і багату навколишню природу.

Навіть Віталій Коротич, позбавлений національних сантиментів, пише про Київ:

Про тебе вже не можна написати
Слова, яких ніхто не говорив...
Ти роздуваєш подихом вітрів
Вогні, яким горіти й не згасати.
В Дніпро впадають мрій моїх річки,
Над ним — широким — верби хилять стани,
І щовесні запалюють каштани
Туристами захвалені свічки.
Потрібен ти мені у щасті й горі
І другом наректи тебе дозволь.
Ти — мій.
Зелені гейзери тополь
Блискучим листям б'ють у жовті зорі.
... По вулицях іду щодня,
Працюю і живу твоїм диханням.
Люблю доріг твоїх найменування,
І кожен камінь твій — моя рідня.
Вбиваєш в людях вдачу ти хробачу,
Бо чистий і ясний ти наче ключ.
Вдихаю вітер твій,
З Дніпрових круч
Прийдешности прекрасні далі бачу.

Прекрасне українське місто над Дніпром, з широкими вулицями, усадженими каштанами, з багатьма пам'ятниками старовини, живий згадками про недавню державність рідного краю, Київ має як і колись очолити всенародні змагання за правду і волю. „Наша ставка — наш вічний святий Київ!” — говорив Ярослав Стецько на бенкеті під час Ювілейного З'їзду ООЧСУ 27 листопада 1971 року в Нью Йорку. Тому й зрозуміла любов до Києва всього українського народу, також і наших поетів, що прославляли і прославляють його в своїх творах і хочуть бачити таким великим, як він був колись.

БАГАМИ ПІД ЗАГРОЗОЮ

Ірл І. Т. Сміт, амбасадор на Кубі за урядування Айзенгавера, де був він свідком захоплення влади Фіделем Кастром, автор бестселеру „Четвертий поверх”, заявляє про нову загрозу для Америки з боку комуністів, тим разом ще ближчу як з Куби.

„Я певний, — твердить Ірл Сміт, — що незабаром комуністи спробують перебрати владу на Багамських островах, що лежать від ЗСА на яких 50 миль. Ліві елементи на Багамах тісно зв'язані з Кубою і Советським Союзом. А перебрання влади комуністами на цих 700 островах, що простягаються до берегів Гаїті, означає уярмленням комунізмом ще 160.000 людей і позбавлення їх головного джерела прибутку — туризму з Америки”.

Після того, як кубинські емігранти пробували були два роки тому зробити з Багамів, англійської колонії, висад на Кубу, Кастро заявив: „Ми знайдемо спосіб забезпечити себе проти таких спроб. Якщо Британія неспроможна зробити на Багамах порядок, то ми самі спаралізуємо там контрреволюційні сили”.

Прем'єр-міністр багамського уряду Лінден О. Піндлінг, який контролює 28 з 38 місць у парламенті, заявляє, що вже незабаром Багами здобудуть незалежність у загальних виборах. А тоді, — пише Ірл Сміт, — почнуться між Кубою і Багамами „дружні переговори”, внаслідок яких на тих островах появляться дипломати, техніки і військові радники з держав комуністичного бльоку. Лінден О. Піндлінг не криється зі своїми симпатіями до комуністів.

Вийшовши з принципів національної побудови світу, ми визнаємо за російським народом, як за кожним іншим, право на його національну державу, якщо, очевидно, він відмовиться від своїх імперіялістичних завоювань і обмежиться своєю етнографічною територією.

(З постанов IV Великого Збору ОУН)

Іван Кравчук

ОКРУЖНА КОНФЕРЕНЦІЯ ОРГАНІЗАЦІЙ УВФ В ЙОНКЕРСІ

(Закінчення)

В дискусії взяли участь понад тридцять осіб.

На доповідь друга Гановського висловлювались здебільша молодші друзі. Аскольд Лозинський вважає, що 13-15-літки люблять музику зі співанками, отже треба подбати б про відповідні платівки. Говорили про брак навчальних підручників. Завважували, що СУМА ще не має відповідних вивісних. Виявлено, що головно для найменших краще надаються виховниці, як виховники. Пропоновано своєчасно відшукувати, ревіндикувати і приєднувати ту молодь, яка уникає чи вже втекла від української спільноти. Найдоступніше і найзручніше робити це ровесникам, а старші допоможуть.

Живо розгорнулася дискусія над доповіддю проф. Вовчука. Крім, що так назвемо, узгоджувальних з доповіддю думок, яких не будемо повторювати, в дискусію були й інші міркування та погляди на біжучі події.

Наприклад, дехто не вважає, що продаж до СРСР збіжжя Україні нічого не принесе, а Москва скріпить свої сили. Американська політика для себе. Вона, наприклад, тихо підтримувала повстання в Чехо-Словаччині і Мадярщині, але в найкритичніший момент, коли найбільше треба було допомогти — відпекалась. Так може статися і з Україною.

Один з дискусантів заявив, що у нас недоцінюють сприту й сили Московії; інший — що не слід Москви перецінювати і недоцінювати.

Один студент заявив, що на Конгресі УККА не було „підогрівань проти“, а тільки спростовано, що ми не американські українці, а — українці в Америці. Поставлено запит, що УККА на те, коли „Свобода“ на окреслення нашої спільноти в Америці накладає читачам іншу номенклатуру, ніж її прийняв УККА?

Доповідачі дали вичерпні відповіді на порушені проблеми.

Того ж дня ввечері сумівська молодь місцевого Осередку (18 осіб) інсценізувала монтаж про дії УПА „Український ліс“ Романа Завадовича, що його підготувала головна виховниця Наталка Кіцюк.

Після того проф. Вовчук виголосив другу доповідь, подуману для ширшого громадянства, на тему: „Події в Україні і московська дійсність“. Конспективно подаємо з неї основні думки:

В процесах, які відбуваються в світі, наглядні дві тенденції: перша — це глобальне звузування американського посідання; друга — намагання заповнювати місця, де послаблюються американські впливи — силами червоного Китаю і Москви.

Обидві ці сили непримиренні і їхній конфлікт зарисувався на просторі, де Москва змушена тримати 40 дивізій. Ці прикордонні простори — найслабша ланка

в советському імперському комплексі. Подібні обтяження має Москва і на західному кордоні, в сателітному поясі, де теж мусить тримати свої дивізії.

До геополітичних обтяжень СРСР долучуються ще й внутрішні економічні та політичні труднощі, національні проблеми тощо. Все це змушує Москву домагатися через Варшавський блок замирення на Заході, щоб мати змогу забезпечити свої кордони на сході.

Щодо Америки, то тут постають деякі труднощі з торговельним балансом за рахунок японського імпорту. Америка намагається це врегулювати. Але Японія вирішила нормалізувати відносини із Китаєм, і прем'єри цих держав підписали заяву, що їхня нормалізація відповідає інтересам азійських народів і що вони не допустять нікого третього накидувати свої інтереси азійським народам. Очевидно, ця заява скерована не проти Америки, а проти Москви.

За опанування азійських просторів іде змаг московського соціалізму, вільної економіки капіталізму і національної ідеї, або націоналізму.

Китай заінтересований у Північному В'єтнамі, а американські економісти плянують економічну експансію на цілий В'єтнам. Коли до того взяти становище Індії, то взагалі політика в азійських просторах має тенденцію найперше вилімінувати з цих просторів московську політику.

Доповідач вважає, що 250-тисячна японська армія, укомплектована на дев'ять десятків офіцерським корпусом, разом із флотом, може стати небезпечною для московського царства. А до того співдія 700-мільйонного Китаю.

В оцінці доповідача, при існуючому миротворенні боротьба ідеологічна, економічна і політична не послаблюється, а загострюється, і миротворення слід вважати за світовий обман.

Доповідач стверджує, що в Україні прийшло до усвідомлення нації, як культурно-історичної категорії, яку Дзюба схарактеризував ось так: була, є і буде національна ідея актуальною, бо це ідея, щоб нація мала повноту суверенного творення, щоб могла свої твори і вияви духові вносити через свої столиці, а не через Москву, з відповідною наліпкою; щоб могла позичати благородне в світі, перетоплювати в собі і повертати.

Мороз же у своєму останньому слові заявив суддям: „Ну що ж, ваші греблі ще ніби міцні іззовні... Але весняні води національного відродження обходять ваші греблі. Вони виробляють свої власні русла, і ці русла ніколи не зійдуться з єдиноділімством“. А Сверстюк ставить перед всіма нами альтернативу: „Бути сином свого народу або лукавим наймитом і мародером“.

Мабуть, цілоденне перевантаження учасників і пізня година заважили на тому, що дискусія над цією доповіддю, на жаль, вже не розгорнулася.

Другого дня кожна з Організацій ВФ продовжувала конференції свої окремо. Представники окремих чоловічих і жіночих Відділів ООЧСУ інформували про стан і праці Відділів в своїх Осередках, а з Головної Управи фінансовий референт і секретар подали зів'язання, як в загальному представляється співпраця і зобов'язання Відділів щодо Централі та її щомісячного органу „Вісника”. У звітах і дискусіях унаглядався не абиякий засяг багатогранної праці Відділів. Наприклад, в Нью Йорку проведено цілий ряд зовнішньополітичних визвольних акцій: демонстрації, летючки, доповіді, інтерв'ю, меморандуми — навіть під час совєтської культурної виставки, на терені ОН і т. п. На зовнішньому відтинку виявився і Гартфорд, зокрема жіночий Відділ, своєю організаційно-пропагандивною працею. В Ньюарку проведено декілька політичних доповідей, а жіночий Відділ в більшості займався висилкою допомоги поворотцям з заслань. Джерзі Ситі сумлінно вив'язується із зобов'язань, зокрема фінансових щодо Централі і „Вісника”. І інші Відділи мали свої успіхи.

Відділи на місцях не тільки постійно співпрацюють з іншими громадськими установами, але й навантажені такою працею, головню, спочиває на членах ООЧСУ. Ось приклад: з Відділу, який має всього двадцять членів, шість одержали мандати на Конгрес УККА. З того, один від ООЧСУ, а всі інші — від установ даної місцевости. „Якщо б не члени ООЧСУ, — висловився один з дискутантів, — то в місцевості, де я живу, Відділ УККА був би без рук і ніг”. Назване теж місто з досить великим скупченням українців, де Відділу УККА взагалі немає, і хіба довелось б створити такий Відділ із самих членів ООЧСУ, бо члени інших місцевих організацій вже „потомились”. Для переведення збірки Національного Фонду в цій місцевості і для полагодження інших невідкладних справ УККА Відділ ООЧСУ кожночасно призначає своїх членів.

В загальному видається, що чоловічі Відділи більше виявились на внутрішньому громадсько-політичному відтинку, а жіночі — крім того, та успішної участі в жіночому русі, зокрема Світової Федерації Українських Жінок, СУМА тощо — досить активними і на зовнішньо-політичному відтинку.

Присутні виявили вдовolenня із такої конференції. Не один хотів би ще висловитись, щось додати, зокрема під час звітувань.

Недоліком треба вважати чималу заборгованість до Головної Управи і „Вісника” якраз декотрих таких Відділів, що при звітах виказували чималі позитиви в сальдах.

Ще більшим недобором є те, що в активі членства не видно свіжих осіб — завжди одні й ті ж. А де нарібок? Де зміна?

Голова Головної Управи ООЧСУ проф. Вовчук в заключному слові, визнавши працю Відділів сумлінною, відмітивши, що в нашій спільноті якраз середня люди-

БУДИНОК У СУБОТОВІ

У серпні 1657 року в Іллінській церкві Суботова з особливими військовими почесностями, „з превеликим плачем і жалістю” поховано славного гетьмана Богдана Хмельницького.

Доти у цьому напрочуд мальовничому селі була його улюблена резиденція. Народні перекази оповідають, що тутешні „Три криниці” з кришталево чистою джерельною водою, яка дає доброму чоловікові богатирську силу, а жінці вічну вроду, викопано за наказом Богдана Хмельницького.

Недавно у відділі рукописів Центральної наукової бібліотеки АН УРСР серед матеріалів про історію резиденції гетьмана знайдено невідомі досі обміри плянів фундаменту, а точніше льоху під будинком, що їх зробив 1854 року етнограф та історик, доктор медицини Де ля Фліз. Ці матеріали, а також досить докладні описи будинку дозволили скласти його архітектурну реконструкцію.

Будинок Богдана Хмельницького багато чим скидався на інші житла козацької старшини того часу. Два з них добре збереглися — це так звана полкова канцелярія у Чернігові та кам'яниця Якова Лизогуба у Седневі. То був розвинений тип української хати на дві половини. Майже посередині — вузькі сіни, звідки є хід до двох невеликих покоїв, а по другий бік — до світлиці, в якій влаштовували офіційні прийняття. Один вхід до підвалу, де зберігалися припаси, розміщався в торці будинку, а другий під ганком.

Складаючи проєкт реконструкції, ми використали також опис, що його наведено в романі П. Куліша „Михайло Черньшенко, или Мало-

на є опертям визвольно-політичної і взагалі творчої громадської праці та ствердивши, що конференція була діловою і творчою — подав напрямні праці на найближчий час, вважаючи, що всі ті, які хочуть знайти з нами співзвучність, повинні мати в нас місце, а в колі Організацій ВФ слід творити атмосферу дружнього довір'я.

Наше звідомлення було б неповним, якби ми не згадали, що прохарчуванням учасників Конференції протягом цих двох днів займалися жінки з місцевих Організацій ВФ.

Піснею „Не пора, не пора” закінчено Конференцію.

россия восемьдесят лет назад". Події, покладені в основу цього твору, відбуваються у XVIII стол., наприкінці Гетьманщини. Куліш з подробицями змальовує гетьманську столицю Глухів, будинок Малоросійської Колегії, із захопленням знавця українського мистецтва підкреслює особливості архітектури, оздоблення фасад та інтер'єрів. Так само детально розповідає він і про дім сотника Черниша, споруджений у його воронізькій фортеці на зразок суботівської будівлі Богдана Хмельницького. Цілком імовірно, що письменник спирався на певні історичні документи, а побувавши в Суботіві, збагатив свої враження картиною руїн замчища, які тоді ще існували (мабуть, їх же малював і Т. Шевченко, перебуваючи 1845 року в цих місцях).

Ось що пише Куліш: „Знаючи, які незлічені багатства були в руках Хмельницького, можна було б уявити його будинок якщо не розкішним, то в усякому разі величезними палатами. Але коли згадаєш, що гетьманський суботівський будинок споруджений батьком його, який володів однією Суботівською слободою, і що домобудівництво тоді не йшло ще за межі зручності, то зовсім не дивним здається, що цей будинок нічим не відрізнявся від звичайних будинків середньої шляхти. Мабуть, гетьман Хмельницький після походів у глибини польських володінь, де він зібрав незлічені здобичі і контрибуції, міг би збудувати і в Суботіві такий величезний замок, як у Чигирині, але, мабуть, йому також була дорогою пам'ять предків, і він обмежився тільки незначними переробками та оздобленнями...

Ось шість черемх, що стоять в рядок перед вікнами (це було улюблене дерево гетьмана Хмельницького). Трохи далі під крилатою яблунею ви бачите кам'яне корито, що його підтримують три леви... У кожного з левів у роті по срібному кільцю. До кілець прив'язували коней старшини, що приїжджали з Чигирини в справах до гетьмана... Ось старовинні низькі вікна з овальною дугою, з кам'яними лутками, з круглими скельцями у дубових рамах, пофарбованих зеленою фарбою. Над вікнами виліплені з гіпсу впереміш то коні, що біжать, то гармати, що димлять, — найулюбленіші предмети Богдана Хмельницького, який провів усе своє життя між гарматами і на коні. Ось товсті цег-

ВІРШ З УКРАЇНИ

Любі Друзі, я до Вас
Писати кінчаю,
Веселих Свят, Нового Року
Усім Вам бажаю!

Подайте мені праву руку,
Сильну і багату,
А збудуєм Україні
Муровану хату.

Хатину спалили,
Брата ув'язнили,
Матір, жінку, діти
Нагих веселили.

Братчик дорогенький
Згинув в чистім полі,
Сестра життя своє дала
За України волю.

Ох, Маріє, Мати Божа,
Огрій Україну,
Як огріла в Вифлємі
Ти свою Дитину!

Хай в Києві дзвони дзвонять,
Народ заспіває,
А над ним наш синьо-жовтий
Прапор повіває.

Неучений, а добре знаний.
Під цим підписом нарисований олівцем лісовий бункер. — Ред.

ляні упори, що виходять широкою п'ятою вперед від будинку... Ось тоненька гостроконечна башта, прибудована до північного рогу будинку замість упору... Ось широкий з дванадцятьма стовпами ганок, або, як тоді називали, рундук, що займає майже третину фасади, встелений кам'яними плитами, які для краси посічені вигаданими квітами і невизначеної форми візерунками. Над ганком, замість сучасного трикутного, здійснюється обрізаний зигзагоподібний напівкруглий фронтон, який можна ще бачити і в наш час над притворами старовинних церков. На цьому півколі, такою ж, як і над вікнами, ліпною роботою зображено у барельєфі ведмедя, що видирає мед з вулика; кілька розламаних вуликів валяються біля його ніг, а пасічник підкрався ззаду до ведмедя і замахнувся на нього сокирою. Нам важко було б розгадати цю

алегорію, коли б навколо неї не було напису: „Що буде, то буде, а буде те, що Бог дасть”. Це було головне правило філософії Хмельницького і гасло до повстання...”

Далі йде опис плянування будинку та його приміщень, меблів — великих липових столів і стільців з високими спинками, портретів та зброї на стінах. Своєрідною окрасою світлиці був і дубовий почорнілий сволок, на якому списано позну хронологію перемог Богдана Хмельницького.

До цього можна додати, що вкрито будинок зеленою полив'яною, чи, як тоді її називали, „муравленою”, черепицею типу „бобровий хвіст”, а у приміщеннях стояли кахляні печі. Під час розкопін знайдено черепицю, уламки кахлів без поливи з рельєфним зображенням козака із шаблею на коні, що так пасувало до войовничої вдачі господаря, а також кахлі з чудовим рослинним орнаментом.

На території суботівського замчища вже другий рік проводить розкопи наукова експедиція Інституту археології АН УССР під керівництвом кандидатів історичних наук Р. Юри та П. Горішнього. Можливо, наступні дослідження внесуть корективи у запропоновану архітектурну реконструкцію будинку Богдана Хмельницького.

Сергій Кілессо
(„Україна”)

ДЖОН ДІФЕНБЕЙКЕР НАГОРОДЖЕНИЙ МЕДАЛЕЮ КНЯГИНИ ОЛЬГИ

У січневому числі популярного канадського журналу „Маклінс” П. Ньюман вмістив статтю про перебіг останніх виборів у Канаді. Автор згадує про передвиборчі заходи й промови колишнього прем'єра Канади Джона Діфенбейкера. Автор цитує уривки з його передвиборчих промов, у яких Дж. Діфенбейкер згадує про свої заслуги для Канади й відзначає, що він є „одиноким канадцем, котрий одержав медаль Княгині Ольги від Українського Світового Визвольного Фронту”.

Мова тут про медаль св. Княгині Ольги, вручену йому, як головному промовцеві, на маніфестації українців ЗСА і Канади в обороні Нескорених в Україні, на виставковій площі в Торонті. Медаль св. Княгині Ольги — золоті, срібні та бронзові — були вибиті, за прохтом мистця Михайла Черешньовського Головною Управою Об'єднання Жінок Оборони Чотирьох Свобід України під керівництвом мгра Уляни Целевич.

ІЗ ЛИСТА З УКРАЇНИ

Мої дорогі!

...Щира Вам подяка за Вашу посилку, бо мені дуже придасться. Я заплатив за неї 15 рублів і 30 копійок, а також за печатку, за папір, за багажне, — то виходить разом 18 рублів.

Уже так дурь на кожному кроці, що не до витримання. Ось іде зима — не буде що їсти, ані в що вбратись. Так подумайте собі: я хворий емерит, не маю землі, цілу осінь лежу, бо дошкуляє хвороба, а тут мене повідомляють, що маю продати державі 20 кілограмів бараболі. То я тому товаришеві сказав: ого, то я вже багатший, як держава! То дуже погнівався на мене. То був кацап, бо тепер на Україні, який би не був пост, то займають кацапи. Бог один знає, що в нас діється на Україні.

Увага! Прошу цього ніяк не підписувати.

„Лемк. Вісті”

З СОВЕТСЬКОЇ ПРЕСИ

І ТАК КІЛЬКА МІСЯЦІВ...

Не варто розповідати, яке значення мають у колгоспному виробництві автомобілі. Без них, кажуть, як без рук. Тому неважко зрозуміти, що ремонт цілої машини чи її двигуна в кожному господарстві намагаються зробити якнайшвидше. З такою метою і наш колгосп імені Леніна ще в жовтні минулого року відправив двигун ЗІЛ-130 на Дніпропетровський авторемонтний завод.

Довго, кілька разів, їздили ми до міста по двигуна. Нарешті, привезли його в село. Звичайно, раділи — гарантійний пашпорт заводу давав підстави сподіватися, що машина запрацює.

Але, як з'ясувалося, даремно раділи механізатори. Двигун одразу ж вийшов з ладу, бо в ньому було стільки недоробок, що й перелічити їх важко. Довелось двигун знову транспортувати на завод. Там запевняють: „Нічого, хлопці, все поправимо”. І отак кілька місяців.

А. Бердичевський
Лисянський район

ЦИФРИ, ЯКИМ ТЯЖКО ПОВІРИТИ

Отець Пол Маркс, католицький професор у ЗСА, у своєму виступі в катедрі св. Марії в Единбургу сказав, що аборти в ЗСА — це найчастіше зайняття лікарів.

Тепер в Америці, сказав він, тільки за один рік нищиться абортами в два рази більше людських істот, як в американських війнах знищено за 197 років. Він статистичними даними доказував, що коли в стейті Каліфорнії 1968 р. було 5.000 легальних абортів, то тепер їх робиться 160.000 на рік.

Проф. П. Маркс, бенедиктинський монах, сказав, що й в Англії за 24 години виконується 500 абортів. Він виступав у Великій Британії якраз у той день, коли там по католицьких церквах відбувається спеціальне моління у пам'ять ненароджених дітей, убитих в аборті.

Д-р Михайло Кушнір

ГОСТРА ОСТОРОГА АМЕРИЦІ

Жидівський націоналіст Авраам Шифрін, колишній в'язень московських концтаборів, відомий українському суспільству, як приятель і оборонець Юрія Шухевича, 1 і 2 лютого зізнався у Вашингтоні перед Сенатською Підкомісією у справах внутрішньої безпеки.

Приводом до переслухання А. Шифріна було його твердження, що ССРСР є завжди — не зважаючи на офіційний курс коєкзистенції, договори про обмеження зброєння і торговельні стосунки, — найбільшою загрозою для ЗСА. На думку Шифріна, Вашингтон своєю політикою у відношенні до ССРСР і матеріальною допомогою Москві сприяє їй у приборкуванні внутрішнього ферменту, отже, посередньо відповідальний за долю численних дисидентів в ССРСР.

Одною з цілей опитування було теж ствердження А. Шифріна, що Москва, не зважаючи на те, що є членом ОН, жорстоко топче права людини та широко стосує геноцидні методи правління.

На Заході, — заявив А. Шифрін, — поширене переконання, що концентраційні табори в ССРСР належать минулому. Але саме тепер, у 1973 році, в тих таборах перебувають мільйони людей. Найбільше їх скупчено в арктичних зонах Сибіру.

Людська мова, казав колишній советський в'язень, не має слів, якими можна було б передати страждання людей, запроторених в тих концентраційних таборах. Виснажлива і небезпечна праця в копальнях, у лісах, спеціальних фабриках, при голодових пайках, дошкульний холод, знущання в'язничної сторожі, цинічне топтання людської гідності, груба лайка — це тільки загальний нарис цього пекла на землі. А коли додати до цього тугу за близькими, турботу за їх долю, безсильність супроти бестяльських, рафінованих, легальних тортур — то чи дивниця, що багато в'язнів, не витримуючи, гинуть, накладаючи на себе руку.

А. Шифрін змалював кілька сповнених жаху сцен, перед якими бліднуть картини Дантового пекла. Були випадки, коли в'язні в голодо-

вому деліріумі перерізували собі жили, в крові мачали хліб і їли його, вирізували своє м'ясо, щоб засмажити його і з'їсти. Або в розпачі татуювали собі на чолі: „невільник комунізму”, відрізували вуха і кидали їх в лице кагебістам.

У Тайшеті, в Сибіру, А. Шифрін бачив, як таборова сторожа, подратована молитвою монахинь, кинулась на них, здерла з них одягу і, вхопивши за ноги, поволікла снігом до бараку з холодним душем.

— А які мотиви переслідувань і ув'язнень? — спитав голова підкомісії.

В різних часах різні. Від викликування атмосфери терору і залякування та ліквідації Української Повстанської Армії — за часів Сталіна, розправи з бунтами і повстаннями за часів Хрущова, до ліквідування протирежимової боротьби й придушення проявів „націоналізму” — сьогодні, в часі володіння Брежнєва.

Деякі факти, подані А. Шифріним, видавались просто неймовірними. Вони сповнені такої цинічної зневаги людської гідності, такого брутального топтання прав людини, такої нелюдської жорстокості, що тяжко було повірити, що могли трапитися в ХХ сторіччі.

Українська родина Павлюків, мати, син, дочка — усіх засуджено за приналежність до УПА на 25 років концтабору на основі лише того, що переночували знеможеного, незнамого мандрівника.

Молодий українець у Мукачеві, обвинувачений в націоналістичній діяльності, битий під час переслухувань, ставить слідчому запит: „Чому мене б'єте, я ж щойно в слідстві, може суд визнає мене безвинним?” — У відповідь на це слідчий тягне його до вікна, показує на торговлицю й каже: „Це — люди під слідством. Ти є тут, отже вже засуджений”.

Як приклад цинічного нехтування правами людини А. Шифрін наводить долю двох хлопців у віці 14 років: Петра Якіра й Юрка Шухевича.

У своїх зізнаннях А. Шифрін виділив окреме місце Україні. Він твердив, що приспану Москвою на центральних і східних землях України

національну свідомість зрушили з мертвої точки: приєднання західньоукраїнських земель до УСРС у 1945 році з високо національно свідомим населенням і дії Української Повстанської Армії, яка 8 років без нічиєї помочі протиставилася потузі московської імперії. На думку А. Шифріна, було великою помилкою Москви, що вона запроторила в концентраційних таборах сотні тисяч населення західньоукраїнських земель. Ці люди в умовах концтаборів дозріли й духово виростили, а багато з них стали висококваліфікованими інтелігентами, які своїм націоналістичним світоглядом полонили українців східніх областей. Вислідом цього є широкорозгорнутий український націоналізм на всіх українських землях.

А. Шифрін описував психічне заломання в'язнів, доведених докраю видержливості. І на цьому тлі змалював теплими, сердечними словами сильвети неustraшимих і невгнугих: теперішнього кардинала Йосифа Сліпого, д-ра Володимира Горбового, пок. Михайла Сороки, Юрія Шухевича, Катрі Зарицької й інших. Його розповіді представили в уяві слухачів масстатичну постать архиепископа Йосифа Сліпого, що в умовах найбільшого приниження досконало зберіг людську гідність; постать Юрка Шухевича, що ходить у цьому найжахливішому пеклі з книжкою в руках і використовує кожну вільну хвилину на збагачення своїх знань; пок. Михайла Сороки, що, не зважаючи на свою трагічну долю, завжди був вибагливий, в доброму настрої, бадьорий і зрівноважений; д-ра Горбового, що, не зважаючи на спокушування кагебістів, які обіцяли йому вільне, розкішне життя, якщо затаврус „український буржуазний націоналізм”, тривав у гідній, незломній поставі; Катрусі Зарицької, що, не зважаючи на жахливі удари долі, з ангельською усмішкою на устах 25 років стоїть невгнуга.

Закінчуючи свої зізнання, А. Шифрін висловив осторогу західньому світові, а особливо Америці. Комунізм, сказав він, ще живий і динамічний. Він охопив половину Європи, Китай, Кубу, Чіле й частину Африки. Комуністи намагаються знищити американське суспільство з допомогою радикальних груп. Большевики оглуплюють своєю пропагандою американську

ПОМИЛКИ У ВІДОЗВІ СКВУ

У відозві Секретаріату СКВУ з нагоди 40-ліття організованого голоду в Україні зустрічаємо неfortunний зворот, що в такого роду документі не смів би повинтись. А саме:

„Коли українське село вмирало з голоду, по ньому ходили вгодовані й ситі комуністичні агітатори та різні партійні посіпаки й закликали селян вписуватися до колгоспів. Ходили вони від хати до хати та обіцяли тому, хто вступить до колгоспу, видавати 100 грамів хліба денно й варену страву”.

1) Коли голод 1933 року був у розпалі, 80% українського селянства вже було в колгоспах.

2) Вступати селян до колгоспів не закликали, а заганяли найжорстокішими засобами.

3) „Сто грамів хліба” та „варена страва” — вигадка того, хто складав відозву.

І ще: прізвище урядовця советського консуляту, якого в 1933 році убив Микола Лемик, не „Жайлов”, як подано у відозві Секретаріату СКВУ, а „Майлов”.

К. Л.

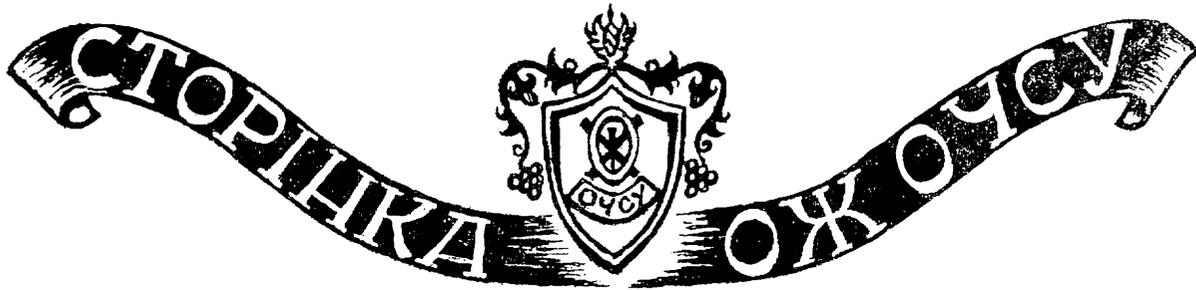
ПОРАДИ ПОЛІТИЧНОГО КОМЕНТАТОРА

Політичний коментатор чикагської „Нової Зорі” п. Ю. Степовий у статті „Чи потрібно панікувати?” подає читачам тієї газети, як звичайно, хитро-мудру пораду. Пишучи про те, що з советської „людоненависницькою системою не може бути замирнення”, він пропонує програму „присотосування нашої української політики до політичного курсу нашої нинішньої нової Батьківщини. Одначе, — розважає він, — те присотосування не сміє йти в тому напрямку, що ми погоджуємося з поневоленням України большевицькою Москвою”.

Інакше кажучи, п. Ю. Степовий рекомендує українській еміграції йти на співіснування з Москвою, бо такий тепер політичний курс Вашингтону, що його він веде в інтересі З'єднаних Стейтів, подобається це нам чи ні. Але ніхто з відповідальних американських державних мужів дотепер не погоджувався з поневоленням України большевицькою Москвою — то чого ж п. Степовий вихоплюється?

молодь, намагаються здеморалізувати все суспільство, щоб заволодіти цілою країною.

„Це й є причиною, — закінчив свої свідчення А. Шифрін, — чому я стою тут перед вами. Я хочу пригадати вам вашу відповідальність за поневолення. Вони потребують вашої помочі. Допмагаючи їм — ми допомагаємо собі самим”.



ЗАСІДАННЯ ГОЛОВНОЇ УПРАВИ ОЖ ОЧСУ

11-го лютого ц. р. в домівці УВФ відбулося засідання Головної Управи ОЖ ОЧСУ з участю голів деяких Відділів.

Голова ГУ Уляна Целевич привітала присутніх і запропонувала віддати шану пам'яті засновниці Відділу ОЖ на Флориді п. Марії Квасницької і недавно померлим чоловікам членкинь — активісток ОЖ, провідному членові ОУВФ М. Дужому і голові НТШ професорові Вертипорохові.

Звіти склали: голова ГУ, референти фінансовий, організаційний, суспільної опіки і секретар.

Для поповнення каси постановлено видати тризубці на продаж і виробити плян бюджету. Обговорено можливість створення нових Відділів у Гемстедті і в Пассейку. Ухвалено розповсюдити по Відділах реферати О. Керч і Ренати Оларчик, а реферат Уляни Целевич, з нагоди сороколіття голоду на Україні, перекласти на англійську мову і видати друком.

У справі пресовій вирішено пожвавити зміст жіночої сторінки у „Віснику ООЧСУ”, подаючи відомості про наших градуанток, а також новини з життя Відділів.

Про зовнішні справи, листування, висилку вітальних телеграм президентові Ніксоніві з приводу інавгурації і закінчення війни у В'єтнамі реферувала голова ГУ У. Целевич. Вона ж таки звітувала про засідання Політичної Ради УККА. Ухвалено підтримати акції УККА, як спорудження пам'ятника жертвам великого голоду, організація „банку крові” та ін., вислати до УККА листа з затвердженням подруги Д. Степаняк другим делегатом до Політичної Ради УККА від ОЖ ОЧСУ.

У. Целевич ствердила позитивне ставлення

ОЖ ОЧСУ до справ „Одного мільйона”, побудови пам'ятника Лесі Українці в Еленвіллі, а також у справі оборони Нескорених.

Обговорювалося справу Бруклінського Відділу ОЖ. Постановлено підтримати Відділ, переобравши Управу, що було доручено п. М. Ласовській і п. М. Пенджолі.

Ухвалили перевести збірку на пам'ятник с.п. Марії Квасницькій, влаштувати вечір на честь славної співачки Соломії Крушельницької в 100-річчя її народження, Запропонувати всім Відділам ОЖ ОЧСУ на Різдво наступного року влаштувати символічні ялинки для дітей репресованих батьків на Україні.

„ПРОСФОРА” В НЬО ЙОРКУ

20-го січня ц. р. в залі УВФ відбулася традиційна „Просфора”, влаштована спільно Відділом ОЖ ОЧСУ і 2-им Відділом ООЧСУ.

Понад сто осіб-членів, їх рідних і друзів зібралися за святочним столом. Вечір відкрив голова 2-го Відділу ООЧСУ інж. Я. Косановський. О. д-р Гавліч прочитав молитву і поблагословив трапезу, згадавши наших братів та сестер на рідних землях.

Вечером провадила голова Ньюйоркського Відділу ОЖ ОЧСУ Д. Степаняк. Колядки співав хор церкви св. Юра під керівництвом п. І. Хомина. Про свят-вечірні звичаї говорив п. Л. Борц. Юні бандуристи Лідуся Чорна і Марко Івасик грали й співали колядки. Христя і Юрко Фурди деклямували різдвяні вірші. Закінчив вечір парох православної церкви о. В. Базилевський, провівши вдячну молитву.

За смачну вечерю слід подякувати подругам, які під проводом п-ні М. Дзундзи приготували традиційні свят-вечірні страви.

ВІДДІЛ В БРУКЛІНІ

25 лютого ц. р. відбулися річні Загальні Збори Відділу ОЖ ОЧСУ в Брукліні.

Після звітів голови, фінансового референта та секретаря і уділення абсолюторії уступаючій Управі обрано нову Управу в складі: Миро-

Іван Кравчук

ЄВШАН - ЗІЛЛЯ

(Свят-Вечір 6-го січня 1973 р.)

На сходинах членів 12-го Відділу ООЧСУ в Джерзі Ситі виникла думка: влаштувати спільне з родинами прийняття членів ООЧСУ, СУМА і Батьківського Комітету СУМА. А це, звичайно, одні й ті ж родини. І якраз такі середні люди є в нас найбільшим опертям громадської праці на різних відтинках. Вони і жертводавці, і добродії, і рушії, і руки й ноги. Вони теж основа ООЧСУ і взагалі Організацій УВФ. Для таких — вакацій майже немає. Навіть важко зловити їм дні чи вечори, щоб присісти до власного сімейного столу — поговорити. Тож така зустріч-прийняття сприятиме нашому зближенню і творитиме дружню, інтимну атмосферу ідейної спільноти УВФ.

Минали тижні... На чергових сходинах шукали в календарі вільної дати, коли можна було б влаштувати заплановане.

— Хіба 6-го січня, — хтось піддав думку.

— Так, 6-го січня! Влаштуємо Святу Вечерю! — живо підтримав інший.

— Український Свят-Вечір! За українським стилем, звичаями! — з захопленням висловлювались інші.

І всі однодушно рішили влаштувати Святу Вечерю і запросили до неї громадян з-поза нашого членства.

— Я подбаю про дванадцять страв. Кожна з нас приготує щось вдома і принесе сюди, — заявила голова Батьківського Комітету.

слава Ласовська — голова, Оріся Лаба — заступ. голова, Марія Матійцьо — секретарка, Ольга Макар — фінанс. реф., Нора Сметанюк — орган. реф., Катерина Осадчук — імпрез. реф., Алла Давиденко — культ.-осв. реф.

До Контрольної комісії ввійшли: Доня Магаль, Марія Пенджола, Марія Коваль. Співом „Не пора” закінчено Загальні Збори.

В ГАРТФОРДІ — ЯЛИНКА ДЛЯ ДІТЕЙ В УКРАЇНІ

Гартфордська громада — одна з передових громад на терені Америки. Цього року влаштовано тут традиційну Святу Вечерю, яку при активній участі загалу громадянства щорічно приготує Український Народний Дім.

До вшанування цього річного Свят-Вечора активно включилася організація Об'єднання Жінок Оборони Чотирьох Свобід України, яка саме приготувала ялинку для бідних дітей в Україні.

6-го січня 1973 р. увечері заля Українського Народного Дому заповнилась гостями, на яких завважувалось

— Ми вберемо ялинку, а батьки нехай подарунки під неї принесуть — інсценізуємо різдвяні скечі та й запрошення напишемо і порозсилаємо, — додала головна виховниця СУМА.

— Тільки без повчальних промов. Голова Відділу ООЧСУ вступним словом відкрив, а голова Осередку СУМА закряс свято, — застерігались.

— А президіяльний стіл... для представників? — завважив хтось.

— Такого не робім. Це свято родинне, національно-релігійного значення. А в родині є старші тільки роками і молодші тільки роками...

— Так, хай усі вибирають собі місця і хай почувуються, як в родині.

— Але окремий стіл з сіном, колосками, прикритими вишитим обрусом з колачем, кутею, свічкою, просфорою повинен бути на першому місці, — пригадав бувалиший наш член.

— Очевидно, такий стіл з не заповненими місцями означатиме тяглість поколінь, нашу пам'ять про тих, що впали в боротьбі за Волю, що відійшли у засвіти, про тих, що в неволі і не можуть засісти до спільного столу...

І ще й ще висловлювались, доповнювали і приймали на себе обов'язки.

**
*

правдивий передріздвяний настрій. Голова Народного Дому П. Титор, вітаючи присутніх, попросив п. Петра Шагая до дальшого ведення Свят-Вечора.

Після проведення молитви та благословення Божих дарів о. монс. Баландюком почалась вечеря.

На запрошення ОЖ ОЧСУ ялинку, призначену дітям на Україні, засвітив мейор Гартфорду п. Атенсон, який у промові підкреслив, що ми повинні бути горді, що ми українці, і закликав всіх присутніх, щоб в добробуті, в якому живемо, ми не забували за наших рідних, які караються по тюрмах на рідній землі.

Під час вечері місцевий хор „Діброва” відспівав ряд колядок, якими полонив присутніх. Сценку „Свят-Вечір на Україні” поставлено сумівською молоддю (Ірена Якимів, Мирон Коліпський і Наталка Куцман). Її приготувала голова ОЖ ОЧСУ Софія Радьо. На запрошення ОЖ ОЧСУ Свят-Вечір відвідали кореспонденти місцевих американських газет, відтак у пресі появились знімки з поясненнями про український Свят-Вечір.

З нагоди відзначення Дня Незалежності Української Держави 22 січня делегація ОЖ ОЧСУ в Гартфорді в складі голови Відділу п. Софії Радьо та Ірини Якимів відвідала губернатора стейту Т. Мескіла.

С. Р.

У просторій, по-святковому прибраній залі Українського Народнього Дому всі місця при столах заповнені. Засвітили ялинку — голова Відділу ООЧСУ привітав святочну Родину:

— На небі зірка засіяла — Христос Рождається! Славімо Його!

У вступному слові, що тривало 10 хвилин, було сказано і про символіку стола з незаповненими місцями, і про традиції та звичаї українського народу; про посилення в ці дні в Україну різдвяних літургій, послань, колядок; про значення любови й віри, з яких з'являються в Україні зірки — передвісники Правди.

Сумівська молодь під керуванням головної виховниці інсценувала, власного укладу впорядниць, різдвяні скечі, а відтак засвітили традиційну різдвяну свічку. Місцевий парох поблагословив просфору, і святочна Родина при співі колядок почала з дванадцяти страв вечерю.

Тільки шість пань ні на хвилину не присідались. Задовольючи понад вісімдесят гостей, вони мали небувалий „півсворк”.

Голова Відділу УККА, висловлюючись із вдячністю про вечір і нав'язуючи до української гостинності, розказав, як то наш селянин декілька днів щедро гостив у себе гімназиста, і щойно, коли той уже відходив, запитав: „Хто ти такий і чий ти син?”

Голова Осередку СУМА, закриваючи Свят-Вечірню Зустріч, запросив гостей на Святу Вечерю на наступний рік.

З-за столів виходити не поспішали... Розгортали й продовжували свої цікаві розмови. Хтось із досвідчених визнав: „І без горілки можна приємно при столах забавитись”.

Відбута спільна Свят-Вечеря — це була перша наша спроба.

При тім ми пізнали, як і що ще можна зробити. Напевно в громаді є особи, які взагалі не мають з ким присістись до Свят-Вечора. Те й ще дещо в наступному році слід буде узгляднити.

Ми згадали, що в ці дні (6 і 7 січня) на хвилях етеру неслися в Україну Різдвяні літургії. Не минуло два тижні, як звідтіля сюди прийшли від слухачів вдячні відгуки.

**
*

І хто ж бо з нас не знає про трав'янисту або півкущеву з родини складноцвітих степову рослину, що зветься в нас полин. Їх біля 500 видів, з того числа в Україні біля 20. Цвітуть вони дрібними жовтими або рожевими квітками, скупченими в кошик, і мають в собі етерову запашну олійку.

Мабуть, завдяки легенді, яку переказує нам Іпатський літопис, ця степова рослина, вбралася в назву Євшан-Зілля і стала для українців символом туги за Батьківщиною. Власне, Іпатський літопис переказує, що коли в Наддонських степах розбито половців — їхній хан Отрок опинився на чужині (на „еміграції”) за Кавказом і там вигідно жив. Якось прийшов до Отрока посланець з-над Дону і мовив: „Вернися, брате, у

свою землю, того, хто тебе розбив, уже немає”. Коли Отрок не послухав, посланець заспівав йому половецьку пісню. А коли й це не допомогло, дав йому понюхати Євшан-Зілля. Отрок, понюхавши, заплакав і сказав: „Лучче у своїй землі кістками лягти, ніж у чужій славним бути”.

Цю чудову легенду поет Микола Вороний вклав у широковідому поему під назвою „Євшан Зілля”.



БАТЬКИ МУСЯТЬ ВІДПОВІДАТИ ЗА СВОЇХ ДІТЕЙ

В опитуванні, переведеному часописом „Інквайер” від Каліфорнії до Нью Йорку і Джерзі Ситі, 75 відсотків опитуваних заявили, що батьки мусять відповідати за поведінку своїх дітей. Опитуваним ставлено лише одно питання: „Чи мають відповідати батьки за вчинки своїх малих дітей і підлягати грошовій карі або тюремному ув'язненню за порушення їхніми дітьми законів?” Лише 25% заявили, що поведінка малих дітей не лежить на відповідальності їхніх батьків.

Бренда Юроп з Мейвуду, Н. Дж., заявила: „Батьків, які не пильнують своїх нащадків, треба карати гривною або ув'язнювати. Забагато батьків поводять себе так, як діти, а матері дбають більше про свої „мініскерт”, як про виховання дітей. Я сама готова поносити будь-яку відповідальність за свою дитину”.

Айніс Дейвідсон з Каліфорнії заявила: „Діти 12-13 років бігають по вулицях у таких пізніх годинах, коли я смертельно боялася б вийти надвір”.

Нелі Торнер із Сан Дієго сказала опитувачеві: „Негайно щось треба в цій справі робити, але я проти ув'язнювання. Може найліпше було б карати гривною легковажних і недбайливих батьків, у родинях яких ростуть майбутні злочинці”.

З НОВИХ КНИЖОК

„ПРОСТІР І ВОЛЯ” Р. ВОЛОДИМИРА

Перед нами книжка з несамовитою обкладинкою, чи то з несамовитим краєвидом: темна площина, над якою висить привид чорного птаха, а ген-ген ніби якесь буряне поле. Над краєвидом просуваються густі хмари. Нижче заголовок — „Простір і воля”.

Тематичний зміст книжки творять п'ять розповідей, в яких питання простору і волі становлять ідейну і філософську основу. Автор цих оригінальних жанром розповідей педагог і одночасно відомий поет та письменник широкого творчого засягу.

В канву нервових і глибоко пережитих розповідей автор уміло вплів з деякою дозою іронії цікаві й вельми актуальні міркування з власно-

го педагогічного досвіду та з мандрівок по американському і європейському континентах.

Жанр розповідей своєрідний: це не есеї, не новели і не оповідання. Автор з'ясовує, що це — нариси з мандрівок. Він любить змістовні мандрівки і вмів передати словом багатство своїх помічень, пригод та рефлексій.

Розповіді густо пронизані роздумуванням чи то на особисті теми, чи теми, глибоко закорінені в нашій скитальській психології.

Без фальшивої соромливості автор сповідається іноді перед читачем навіть з власних життєвих проблем, але, прочитавши його сповіді, не дивуємося, бо в нього це, очевидно, внутрішня потреба.

Трапляються в збірці цілі періоди, написані справді „з глибини душі”, і в цьому не можна сумніватися.

Особливо сильні та хвилюючі в розповідях такі епізоди, як „Над Попрадом минало літо” та „Бурні вершини”, нав'язні справжнім бронтеївським моторошно-буряним настроєм.

Усі ці спогади з мандрівок характерні оригінальними описами природи та ситуацій і подані в сильній емоційній стилістиці.

На нашу думку, книжка має в загальному сенсі документальне значення, зредаговане в багатій літературній інтерпретації.

В. Г.

СОМНАМБУЛІЧНА СИМФОНІЯ З ПОТОЙБІЧНОГО СВІТУ

Видавництво „Ньюйоркська Група” видало книжку поезій недавно арештованого на Україні молодого поета Ігоря Калинця під заголовком „Коронування опудала”.

Збірка складається з дванадцяти циклів. Як би не розцінювати ці небуденно сміливі експериментування, вони безсумнівно вносять щось нове в сучасну українську поезію.

Формально ця поезія досить близька віянням світової поезії, в якій все ще відчутний експериментальний характер, хоч у І. Калинця вона сягає далі — як вислів особовості.

Це ніби уривки трудного, ще не закінченого монологу. Чи доля дозволить авторові його закінчити — питання фаталізму сучасної політичної ситуації в Україні.

Шістдесят сторінок візіонерського тексту поезій Ігоря Калинця, що, неначе метеор, замахали на обрії сучасної української поезії, зразу здобули собі визнання, як творча несподіванка. Для нашого читача, думаємо, це більше як літературна особливість, бо нам відомо, що воно сьогодні значить.

Біло-чорний рисунок примари коронованого опудала на срібному тлі обкладинки вдало підкреслює своєрідний сомнамбулізм змісту збірки. Обкладинку і портрет поета виконав мистець Л. Гуцалюк за підшептом якоїсь інтуїції або за домовленістю з настроєм, яким нав'язна ця поетична з'ява з „потойбічного світу”.

На вступі читача попереджається, що видані ці поезії без дозволу, згоди і відома автора.

В. Г.

БОРОТЬБА ЗІ СПОКУСОЮ

Катерина Штуль: „Поворот”, п'єса на 3 дії з передмовою Ярослави Зорич, вид. Організації Українок Канади, Торонто, 1972.

Авторка пішла шляхом тих письменників, що, белетризуючи життя визначних постатей, популяризують їх і наближають їхні ідеї до нашого часу.

У п'єсі „Поворот” бачимо останні дні життя Олени Теліги в Києві, в яких особливо далися відчуті ті риси її характеру, які змушували її залишитися на становищі до смерті. І хоч у п'єсі небагато дії — це бо здебільша розмови героїні з товаришами й відвідувачами редакції, — в діалоги вплетені всі ті обставини, що супроводили поетку в тих часах. Деяко пожвавлює дію перенесення розмов з одного боку сцени в другу при зміні світел.

Проте, ні монологи „літописця”, ні спогади самої героїні не можуть заступити театрального „дійства”. Єдина драматична сцена — це коротка хвилина „слабости” Олени Теліги, коли її огортає розпука і в ній відзивається гін до збереження життя. Оця людська реакція супроти неблаганної „Мойри” на мить розворушує супокійне плесо п'єси. Її повинна була авторка поширити (як, наприклад, у французькій п'єсі про відомих шпигунів Розенберґів, у якій теж відзивається гін до життя, але й одночасна бо-

ротьба зі спокусою врятуватися коштом зради) і закінчити на словах: „Я готова!” На жаль, остання сцена занадто нагадує наші „живі образи” із збірними деклямаціями на аматорських сценах.

С. Наумович

Дмитро М. Штогрин

БІОГРАФІЧНИЙ ДОВІДНИК УКРАЇНЦІВ В ЗСА

У кожній культурній країні світу одною з найбільш популярних книг є довідник з біографіями видатних осіб із різних галузей науки й суспільного життя. Такий довідник є також документальним матеріалом для історії даної країни.

Біографічні довідники стали кончею не тільки для держав, але й для національних груп, що опинилися поза кордонами своїх країн. У ЗСА жидівська, італійська, малярська та інші групи видають збірні біографії своїх видатних постатей, висвітлюючи їхній вклад в розбудову цієї країни.

Українська спільнота в Канаді і ЗСА має вже тисячі наукових, професійних і культурно-суспільних висококваліфікованих особистостей, але й до цього часу не здобулась на подібне видання. Щойно цього року заходами Українсько - Американської Асоціації Університетських Професорів і Товариства Українських Бібліотекарів Америки створено Редакційну Колегію, яка взялась за підготову Біографічного Довідника Українців Америки (ЗСА і Канади), беручи за взірці найповажніші міжнародні та американські біографічні довідники.

Джерелом для складання Біографічного Довідника є Запитники, розслані на доступні адреси осіб, що відповідають стандартів цього видання. Однак тому, що Редакційна Колегія не розпоряджає адресами всіх особистостей, що їх біографії повинні увійти у Довідник, вона звертається до релігійних, наукових, політичних, професійних, культурно-суспільних та мистецьких організацій із закликом допомогти розіслати згадані запитники і подати адреси їхніх членів. Співпрацю усіх осіб та організацій задокументуються у передньому слові до видання.

Усіх зацікавлених просимо звертатися на адресу:

UKRAINIANS IN AMERICA, P.O. Box 3295
County Fair Station
Champaign, Illinois, 61820, USA

СОВЕТСЬКА ПОЕМА ПРО „САМВИДАВ” І БАНДЕРІВЦІВ

„Інженерів людських душ”, як назвав советських письменників Сталін, щораз тісніше зв’язує режим з КГБ, змушуючи виконувати його функції. Советські письменники провели одинадцять „тижнів літератури” для т. зв. внутрішніх військ МВД. Від Керчі в Криму до Калінінграду (кол. Кенігсбергу) на заставах, сторожових постах, у вишкільних пунктах зустрічалися також „українські письменники” з рядовиками й старшинами-емгебістами, скріплюючи з ними „дружбу”.

Прикордонникам присвятив Іван Гончаренко свою поему „Кордон”, уривок з якої нижче наводимо за „Радянською Україною” з 22 лютого ц. р. З цієї поеми виходить, що „Самвидав”, що його різними способами перепачковується на Захід, настільки вже популярний в Україні, що Іван Гончаренко цієї назви вже навіть не розшифровує. В його „поємі”, як завжди в советських агітках, фігурують бандерівці-„горлорізи”, які перепачковують підпільну самвидавну літературу і розправляються на кордоні з чекістами шпірковими і мозговими. — Ред.

Пісня про пильність

Де тільки змога, недруг лізе,
між ганчірок в свої валізи
не вибухівку вже кладе...
Своє він знає — це не диво,
маскує він отруйне чтиво,
мікроби тлі, розтління те.
На КПП*) панка одного
спитали ввічливо і строго...
Заметушився пан Степан:
був нагодованим удавом,
докраю повний Самвидавом
його солідний чемодан.
— І сам не знаю, як це сталося,
і де воно таке набралось...
Віда та й годі!.. — вужем вивсь.
Коли ж його як слід приперли
горою доказів з Говерлу,
оскаливсь, хижо ухмилівсь...
Поклявшись доляровій вірі,
вони і в пресі, і в ефірі...
Від їх кривавої руки
Загинув Шпірков, роздерли
вони його біля Говерли,
роздавши зігнуті дубки.
В бою нерівному із ними —
бандеро-виродками тими —
і Мозговий закінчив путь...

*) КПП — Командний прикордонний пункт.

Голос Шпірківа

Так, я загинув. Їх багато,
а я один zostався жив...
Останню кулю з автомата
не в себе — в ворога пустив.
Я шепіт чув смерек, беріз...
— Цінь-цінь... — десь плакала синиця.
А навкруги бандитів лица
із банди — назва „Горлоріз”.
Ступнув навстріч з ножом один,
значок уздрівши комсомольський
на гімнастерці, буркнув він:
— Ти, хлопче, бачу я геройський,
до того ж певно й комуніст? —
Мене очима люто їсть. —
— Тож буде — чести дослужився! —
нерядова смерть твоя...

МІТ ПРО „ПЕРЕТОПЛЮЮЧИЙ КОТЕЛ”

„Перетоплюючий котел”, в якому зникають усі етнічні групи Америки і твориться одна нація без різниці у вірі, звичаях, традиціях і етнічних особливостях, узяв свою назву від п'єси „Мелтінг пат”, яка в 1908 році з великим успіхом ішла у бродвейських театрах в Нью Йорку. Центральною постаттю в цій п'єсі був жид-імігрант з України, Давид Квізано, який утік звідтам від погромів, організованих царською поліцією. Щасливо перейшовши „Острів Сліз”, він назвав цей острів, через який переходили імігранти десятків різних національностей, „перетоплюючим китлом”.

Однак, виявилось, що хоч більшість етнічних груп в Америці „перетоплювалась”, затрачуючи свої особливості, національний плюралізм завжди існував. І Д. Ліндзі, посадник Нью Йорку — міста, що було завжди ніби доказом успішного діяння асиміляції, недавно заявив, що славнозвісний „перетоплюючий котел” тепер сам перетоплюється”.

Перепис населення в Нью Йорку показав, що воно поляризувалось у далеко більшій мірі у 1970 році, як у 1950-му, створюючи свої окремі національні райони: муринський, італійський, ірландський, жидівський.

Примусове перевезення дітей до шкіл з національно перемішаним складом учнів для збалансування їх расового складу викликає щораз більший спротив і міжрасову ворожнечу.

Про те, що „перетоплюючий котел” — це лише міт, свідчить також творення в численних американських університетах окремих кафедр для вивчення африканської, порториканської, української, польської та інших культур.

Соціолог Артур Джеймс заявив, що „перетоплюючий котел” був винаходом англосаксів, який мав своїм завданням затерти культурну минувшину всіх інших етнічних груп і змусити всіх говорити і думати лише по-англійськи”. Відомий американський поет В. Ауден у своїй поезії пише: „Дякувати Богу, що поляки, українці, італійці, жиди, порториканці живуть у цій країні, зберігаючи свої власні характеристики”.

ЗЛОВЩА ПЕРЕСТОРОГА

Підпираючи Леніним концепцію „мирного існування держав з різними соціально-політичними системами”, Брежнєв і його московське Політбюро не згадують слів свого „великого вчителя”, що їх він виголосив у 1920 році на зборах секретарів осередків московської організації РКП(б). А сказав тоді Ленін таке:

„... Ми тепер перейшли від війни до миру, але ми не забули, що повернеться знову війна. Поки залишились капіталісти і соціалізм, ми мирно жити не можемо: або той, або той кінець-кінцем переможе; або по советській республіці співатимуть панахиди, або по світовому капіталізмові”.

Ці слова варто було б постійно пригадувати західним державним мужам, які так запопадливо нав'язують з Москвою коекзистенцію.

ТРОХИ ГУМОРУ

Забув, де мешкає

Психіатр заспокоює пацієнта:

— Ви кажете, що попри ваше вікно їздять вантажні авта і шофери заглядають у вашу кімнату? Це ще не значить, що у вас розладнана психіка.

— Правда, докторе?

— Звичайно.

— Але я забув вам сказати, що я мешкаю на поштовому поверсі.

За що відібрали...

— У мене відібрали шоферські права.

— За що?

— Знайшли замало крові в алькоголі.

Збирається купити хлопчика

Розмовляють два маленьких хлопчики:

— Ти знаєш, я дуже боюся. Коли тато купив нове авто, він продав старе.

— Ну і що ж?

— А тепер мені сказали, що мама збирається купити нового хлопчика.

Більше похожа на старика

Старенька пані каже до чоловіка:

— Тепер, коли я так коротко підстригла волосся, чи ж не правда я вже не похожа на стару жінку?

— Так, справді не похожа, ти похожа тепер на старика.

Покажіть язик

Пацієнтка: — Ви сказали, щоб я показала язик. Я так тримала його п'ять хвилин, а ви й не поглянули на нього.

Лікар: — Не було потреби. Я тільки хотів спокійно виписати вам рецепт.